

Martina Huhtamäki

FRÅGOR MED STIGANDE OCH JÄMN SLUTINTONATION I HELSINGFORSSVENSKA SAMTAL

Questions with final rising and final level intonation in Helsinki Swedish conversations

This study focuses on questions with final rising and final level intonation in Helsinki Swedish conversations. Earlier studies have shown that final intonation in Swedish questions is mostly falling. Here, questions are defined as utterances which are first pair-parts that make relevant an answer by the recipient and that are in the epistemic domain of the recipient. The data consist of six multiperson everyday conversations.

I have studied the functions and final intonation contours of questions using sequential and phonetic analysis. In the sequential analysis, I look at the sequential position of the question, and the functional, syntactical and lexical features of it. The phonetic analysis consists of an auditory and acoustic analysis of the final intonation contour (rising, level), including its terminal point (high, mid, low).

The results of the study show that about 60 percent of the questions have final rising intonation, whereas around 40 percent have final level intonation. The most common final intonation contour is a rise to the middle of the speaker's pitch range. The questions in the data are closely connected to their conversational context, either addressing a previously treated topic or preparing a subsequent action. Questions with final rising and final level intonation have several functions. The main functions are seeking to specify, evaluate or initiate repair of a previous turn, to prepare a coming action and pursue a response. Final rising or final level intonation is, however, not the only feature making the utterance functioning as a specific type of question, but it acts together with conversational context and lexico-syntax.

Key words: questions, intonation, Helsinki Swedish, conversations

1. Inledning

Det finns en utbredd uppfattning om att stigande slutintonation signalerar frågefunktion. Hos svenska frågor är ändå fallande slutintonation mycket mer frekvent. I ett Helsingforssvenskt samtalsmaterial har Huhtamäki (2012) funnit att ungefär 80 procent av frågorna har fallande slutintonation, medan endast 17 procent har stigande slutintonation och 3 procent har jämn slutintonation. I denna undersökning fokuserar jag på frågor med icke-fallande slutintonation i Helsingforssvenska, det vill säga stigande eller jämn slutintonation. Eftersom frågor med stigande och jämn slutintonation i denna varietet är ovanliga utgör de ett intressant studieobjekt, och en undersökning

av dem kan förhoppningsvis belysa funktioner hos frågor och slutintonation på ett mer generellt plan.

Artikeln bygger på en kvalitativ undersökning av slutintonationen hos frågor i sex Helsingforssvenska samtal. Syftet med undersökningen är att analysera funktionen hos stigande och jämn slutintonation i Helsingforssvenska samtal. Jag undersöker både vilka typer av icke-fallande slutintonation som förekommer och vilka funktioner yttrandena med icke-fallande slutintonation har. Undersökningen utgörs dels av en sekventiell analys, dels av en fonetisk analys. Utifrån den sekventiella analysen har jag studerat de funktioner som frågorna har i sin kontext. Den fonetiska analysen omfattar såväl akustisk som auditiv analys av riktningen och slutpunkten hos slutintonationen. Jag jämför min studie med tidigare undersökningar av frågeintonation i svenska och finska. Till skillnad från dessa undersökningar går jag dock djupare in på funktionerna hos frågorna och beskriver slutintonationen i samspel med sekventiella, lexikala och syntaktiska drag, och i vissa fall med visuella drag.

1.1 Definition av begrepp

Med *intonation* avser jag den betydelsebärande melodi som lyssnaren kan uppfatta. Intonationen har ett nära samband med grundtonsvariationen i talet, även om motsvarigheten inte är fullständig. (Se Laver 1994:450; Ladd 1996:6–8; Cruttenden 1997:7–8; Iivonen 2005:95, 115, 125.) Med *slutintonation* avser jag tonrörelsen från den sista betonade stavelsen till slutet av yttrandet (se Iivonen 2005:116; jfr Gussenhoven 2004:123 ff.).

Jag har definierat *frågor* som en funktionell kategori och inte exempelvis utifrån interrogativ form. Som frågor har definierats de yttranden som uppfyller vissa sekventiella och epistemiska kriterier. För det första utgör de undersökta yttrandena förstaled i ett yttrandepar (se Schegloff & Sacks 1973). Det innebär att de ställer upp förväntningar på ett svar och också får det¹. För det andra berör de analyserade yttrandena en topik som hör till mottagarens epistemiska domän (jfr Labov & Fanshel 1977). Jag använder här termen *epistemisk* för att beskriva vem som vet vad vid en viss tidpunkt i samtalet (se Heritage 2012 om olika begrepp som har med epistemisk att göra). Till en persons *epistemiska domän* hör sådant som har med henne eller honom själv att göra och sådant som personen har färskare, mer exakt och noggrann kunskap om än de andra. Den person som relativt sett har mer kunskap än en annan har en högre *epistemisk status*. Som frågor klassi-

¹ Några av frågorna i undersökningsmaterialet får inte något svar, men detta har följder för interaktionen (jfr ex. 6).

ficeras alltså yttranden om ett ämne där frågeställaren har lägre epistemisk status. I vissa fall handlar frågeyttrandena om något som mottagaren nyss sagt, såsom vid reparationsinitiativ. Ovanstående definition betyder att yttrandena inte bara innefattar satser med interrogativ syntax utan också deklarativa satser och icke-satsformade meningar (jfr SAG 1999:757–759).

För att visa hur yttranden med olika typer av slutintonation kan se ut i undersökningsmaterialet presenterar jag kort fyra exempel nedan: två frågor med fallande respektive stigande slutintonation och två icke-frågor med fallande respektive stigande slutintonation. Samtliga yttranden får något slag av respons, men i de två senare exemplen kan responsen inte anses utgöra ett svar på en fråga.

Först ges ett exempel på en fråga med fallande slutintonation och svaret på denna. Den ställs när en familj har möte och de har behandlat ett ämne rätt ingående. Frågan ställs av ett av barnen och pappan besvarar den nekande. Här är det pappan som har överblick över de ärenden som ska behandlas och den som har högre epistemisk status i detta fall.

A: *va de allt;*

B: *mmm nä?*

I följande exempel förekommer en fråga med stigande slutintonation och dess svar. Frågan ställs i inledningen till en inspelning av en grupp ungdomar som diskuterar språkbruk och fyller i en lista med sina svar. Här har ungdomarna fyllt i bakgrundsuppgiften var de bor och A kontrollerar att de fått med allas uppgifter. Två andra deltagare, B och C, svarar jakande. I detta fall har samtliga andra deltagare bäst kunskap om var de själva bor, och kan alltså avgöra om de fått med allas boplatser.

A: *har ni allt?*

B: *ja;*

C: *jå-å;*

I det följande ges ett exempel på en icke-fråga med fallande slutintonation och responsen på den. A:s konstaterande att det inte kan vara konstant utgör en respons på B:s upplysning att hans arbetsmängd varierar (inte återgiven i utdraget). B reagerar på A:s yttrande genom att motivera varför arbetsmängden varierar för honom. Här hänför sig A:s yttrande till generell kunskap som inte hör till vare sig A:s eller B:s epistemiska domän.

A: *nåjo men de kan väl int vara så konstant helläh.*

B: *(nä) å ja ja gö ju ingen reklam hellä (så).*

Nedan finns slutligen ett exempel på en icke-fråga med stigande slutintonation och de responser den får. A berömmar värdinnans blomma, och B och C backar upp henne. Detta påstående hör till talarens epistemiska domän, eftersom det är hon som avgör vad hon tycker är vackert.

A: *Monika har en så vacker azalea?*

B: *ja sa just åt henne de.*

C: *mjä.*

Som framgår av exemplen ovan kan både frågor och icke-frågor ha fallande och stigande slutintonation i Helsingforssvenska. I det följande presenteras undersökningsmaterialet och metoderna.

1.2 Material och metoder

Undersökningsmaterialet utgörs av svenska samtal mellan personer från Helsingforsregionen. Helsingforssvenskan har i stor utsträckning syntax och ordförråd gemensamt med sverigesvenskan (Reuter 2006; *Finlandssvensk ordbok* 2008; Wide & Lyngfelt 2009:17), medan många fonetiska drag och intonationen påminner om finska (Kuronen & Leinonen 2008; Aho 2010:60). Till exempel har Helsingforssvenskan, liksom de flesta finlandssvenska varieteter, inte någon skillnad mellan akut och grav accent vilken finns i de flesta sverigesvenska varieteter (Selenius 1974; Bruce 2010:180).

Samtalsdeltagarna har en stor spridning i ålder, från 9 år till 60-årsåldern, och de består av både kvinnor och män (se Materialförteckning). Alla samtal är flerpersonssamtal genom att de består av tre till sju personer. Samtalen kan beskrivas som vardagliga, även om ett samtal är inspelat när en familj håller ett informellt möte (Familjemöte) och ett annat består av ungdomar som diskuterar språkbruk utifrån en frågeblankett (Gymnasiespråk). Samtliga samtal är ändå spontana och turerna är inte fördelade på förhand. Materialet omfattar sex audio- eller videoinspelningar av samtal om sammanlagt ungefär 380 minuter. I materialet har alla sekvenser som innehåller frågor med icke-fallande slutintonation excerperats, vilket utgör 191 frågor. Vissa sekvenser innehåller flera frågor. Syntaktiskt oavslutade frågor har uteslutits ur samlingen, eftersom det inte är säkert att de har slutintonation.

De excerperade sekvenserna har analyserats sekventiellt och fonetiskt. Den sekventiella analysen bygger på konventionerna inom samtalsanalys (se Hutchby & Wooffitt 2008; Sidnell 2013). Undersökningen anknyter metodologiskt till interaktionell lingvistik (se Couper-Kuhlen & Selting 2001; Steensig 2001; Lindström 2014). Inom interaktionell lingvistik uppfattas prosodiska drag inte ha semantiska betydelser i sig själva, utan enbart

pragmatiska betydelser inom den lingvistiska och interaktionella kontext där de förekommer (t.ex. Couper-Kuhlen & Selting 1996:21ff.; Local & Walker 2005; Szczepek Reed 2011:12–13). Intonationen kan därför med Gumperz' (1982) ord beskrivas som en *contextualization cue*, kontextualiseringsvink (se Couper-Kuhlen & Selting 1996:21).

Den sekventiella analysen innefattar en undersökning av vilken funktion frågorna har i den sekvens där de ingår. Frågornas funktion har analyserats utifrån hurdana yttranden frågorna föregås av och hurdana responser de får samt vilken övergripande aktivitet som är på gång. Därtill analyserar jag de syntaktiska och lexikala dragen hos frågorna, exempelvis om de utgörs av interrogativa eller deklarativa satser eller av icke-satsformade meningar samt om de innehåller diskursmarkörer och vokativer. Jag studerar också vilken syntaktisk och lexikal relation frågorna har till föregående och kommande turer, exempelvis förekomsten av tillbakasyftande pronomen och upprepning av element i en föregående tur.

Den fonetiska analysen utgörs dels av en auditiv analys, dels av en akustisk analys med hjälp av programmet Praat (Boersma & Weenink 2014). Analysen följer de riktlinjer som beskrivs av exempelvis Local & Walker (2005), Ogden (2011), Szczepek Reed (2011) och Walker (2013). Tonomfånget hos varje talare har mätts på en till två minuter tal, med korrigeringar för knarr och andra ljud än tal. I Praat-figurenerna i artikeln återges talarens tonomfång som en övre och nedre linje på området med grundtonskurvan för att ge läsaren en uppfattning om var yttrandena placerar sig i förhållande till tonomfånget. Mitt i området finns en linje som utgör medianen, vilken ungefär motsvarar mitten i talarens tonomfång.

Samtalen är grovtranskriberade av andra personer än mig, men jag har preciserat dem med en del tecken för prosodiska drag. En del av tecknen används traditionellt inom samtalsanalys (t.ex. Jefferson 2004; Lindström 2008) och en del härstammar från GAT2 som är utformat för prosodisk analys (Selting m.fl. 2011). Jag beskriver slutintonationens riktning och slutpunkt, om den är stigande eller jämn, respektive slutar högt, lågt eller i mitten av talarens tonomfång. Sålunda karaktäriserar jag slutintonationen som högt stigande, betecknas (?), stigande till mitten (i), jämn och hög, jämn i mitten samt jämn och låg, betecknas alla (,).

I det följande redogör jag för relevant forskning om slutintonation med tyngdpunkten på svenska och finska. Eftersom Helsingforssvenskan påminner fonetiskt om finskan och många Helsingforssvenska talare har nära kontakt med finskspråkiga, är frågeintonationen i finska relevant för denna undersökning. Därefter analyseras en topikintroducerande fråga med fallande slutintonation, vilken sekventiellt och prosodiskt skiljer sig från frågorna i denna undersökning. Efter det följer redogörelsen för resultaten i

den sekventiella och den fonetiska analysen. Slutligen sammanfattas och diskuteras undersökningen.

2. Bakgrund

2.1 Tidigare forskning om slutintonationen hos frågor i svenska och finska

Frågor i Helsingforssvenska uppvisar i allmänhet flera drag som bidrar till att signalera frågefunktion (se Huhtamäki 2012; 2014). Frågefunktion kan signaleras med interrogativ syntax: ja/nej-frågor genom att de inleds med det finita verbet och frågeordsfrågor med ett inledande frågeord. Därtill kan diskursmarkörer, exempelvis *väl*, *tydligen*, *då* och *eller*, bidra till frågefunktionen (Huhtamäki 2014; jfr Weber 1993 om engelska). Olika undersökningar av andra språk har visat att epistemiska faktorer är viktiga för vad som uppfattas som frågor (t.ex. Heinemann 2010 om danska; Rossano 2010 om italienska) och de epistemiska faktorerna utgör som nämnt en urvalsgrund för materialet i denna undersökning. Användning av pronomenet *du* eller *ni* samt tilltal med mottagarens namn visar att ett yttrande hör till mottagarens epistemiska domän (Huhtamäki 2014; jfr Weber 1993 om engelska).

Intonationens roll för frågesignalering är osäker. Slutintonationen äger rum sent i yttrandet, i övergångsområdet där nästa talare kan påbörja sitt yttrande. Detta innebär att mottagaren vid tidpunkten för slutintonationen redan har mycket information om vilken typ av yttrande talaren har producerat. Det finns undersökningar som visar att det i stället är begynnelseintonationen som spelar en roll vid frågor i olika språk (se Hirvonen 1970 om finska; Gårding 1979 om svenska; Sicoli m.fl. 2014 om olika språk). Enligt många forskare har slutintonationen ändå en speciell roll (se t.ex. Iivonen 2005:116; Ladd 1996:87). Även om olika språk uppvisar stora variationer i slutintonationen hos frågor, finns det påståenden om att stigande slutintonation universellt sett skulle signalera frågefunktion (jfr Hirst & Di Cristo 1998; Gussenhoven 2004; Stivers & Enfield 2010).

Fallande intonation är en vanlig slutsignal hos frågor i Helsingforssvenska, tillsammans med andra slutsignaliserande drag, till exempel knarr (Huhtamäki 2012). Däremot är betydelsen hos stigande och jämn slutintonation alltfjämt oklar. Det finns påståenden om att stigande slutintonation disambiguerar deklarativa yttranden som har frågefunktion (t.ex. SAG 1999:677), men Huhtamäkis (2014) undersökning av Helsingforssvenska frågor som saknar interrogativ syntax visar att det inte är någon förklaring till varför vissa frågeyttranden har stigande eller jämn slutintonation. Enligt

Huhtamäki (2012:174–175) verkar det i stället som om frågor med stigande slutintonation åtminstone har funktionen att initiera reparation och mer allmänt är av sekventiellt bakåtpåkande karaktär.

Strömbergsson med fleras (2012) undersökning av sverigesvenska frågor i spontana samtal uppvisar liknande resultat. Stigande slutintonation förekommer främst hos bakåtpåkande frågor, exempelvis hos frågeordsfrågor som kräver ett svar, exempelvis *vad?* och *vad sa du?*. Dessa motsvarar vad jag här benämner öppna reparationsinitiativ (jfr Drew 1997). Strömbergsson med flera (2012) drar slutsatsen att stigande slutintonation signalerar icke-förståelse eller icke-acceptans av den föregående kontexten, men specificerar inte detta närmare. House (2004, 2005) har i studier av spontant producerade sverigesvenska frågeordsfrågor funnit att stigande slutintonation kan uttrycka andra handlingar och attityder än informationsökning i frågor, såsom att inbjuda till respons. Frågor med stigande slutintonation eller en hög tontopp uppfattades också som mer vänliga. House (2005) kallar således stigande slutintonation för en frivillig frågemarkör (*optional interrogative marker*).

I finska har Routarinne (2003) använt samtalsanalytiska metoder för att undersöka stigande slutintonation i ett material som består av dyadiska samtal mellan 14–15-åriga flickor. Enligt Routarinne förekommer stigande slutintonation inte bara hos frågor, utan också hos många andra typer av yttranden. Talare använder stigande slutintonation när de förklarar eller kontrollerar bakgrunden för något. Den stigande slutintonationen ger mottagarna utrymme att med en kort respons visa att de följer resonemanget, men signalerar också att talaren därefter kommer att fortsätta. Stigande slutintonation är alltså en metod för att strukturera samtal.

Iivonen (1978:51–52) presenterar intonationskonturer hos finska frågor i ett material som består av spontana frågor i radiosamtal, vardagliga samtal och barns tal. Två olika stigande konturer förekommer i hans material. Den ena är en generellt stigande kontur som används vid frågor som ber om upprepning och uttrycker förvåning, exempelvis *Mitä sinä sanoit?* ('vad sa du'), vilket påminner om öppna reparationsinitiativ. Denna kontur kan också användas vid elliptiska frågor av typen *Kaupunkiinko?* ('till stan') som reaktion på yttrandet *Me muutamme kaupunkiin* ('vi flyttar till stan'). Därtill finns det en generellt fallande kontur med en final stigning, som signalerar att talaren ger över ordet. Denna kontur kan också förekomma hos påståenden som en signal om att samma ämne fortsätter. Enligt Iivonen har denna intonationskontur påverkats av andra språk, och är ett idiolektalt drag.

Anttila (2008) har i sin avhandling pro gradu undersökt intonationen hos frågor och påståenden i uppläst och spontant tal på finska. Också i hennes material förekommer några stigande konturer, även om de flesta frågorna

har fallande slutintonation. Konturer med en final stigning förekommer enligt Anttila mest hos frågor med interrogativ syntax. Därtill förekommer en generellt hög kontur speciellt hos ja/nej-frågor. Många talare använder dessutom en finalt stigande kontur på frasen *ai mitä* (ung. 'vadå'), vilket kan beskrivas som ett reparationsinitiativ. Stigande intonation förekommer enligt Anttila också hos påhångsfrågor och elliptiska frågor.

Stigande slutintonation är alltså ovanligt hos frågor i svenska och finska, men förekommer ändå hos vissa typer av frågor, såsom reparationsinitiativ, och kan peka framåt i samtalet.

2.2 Exempel på en fråga med fallande slutintonation

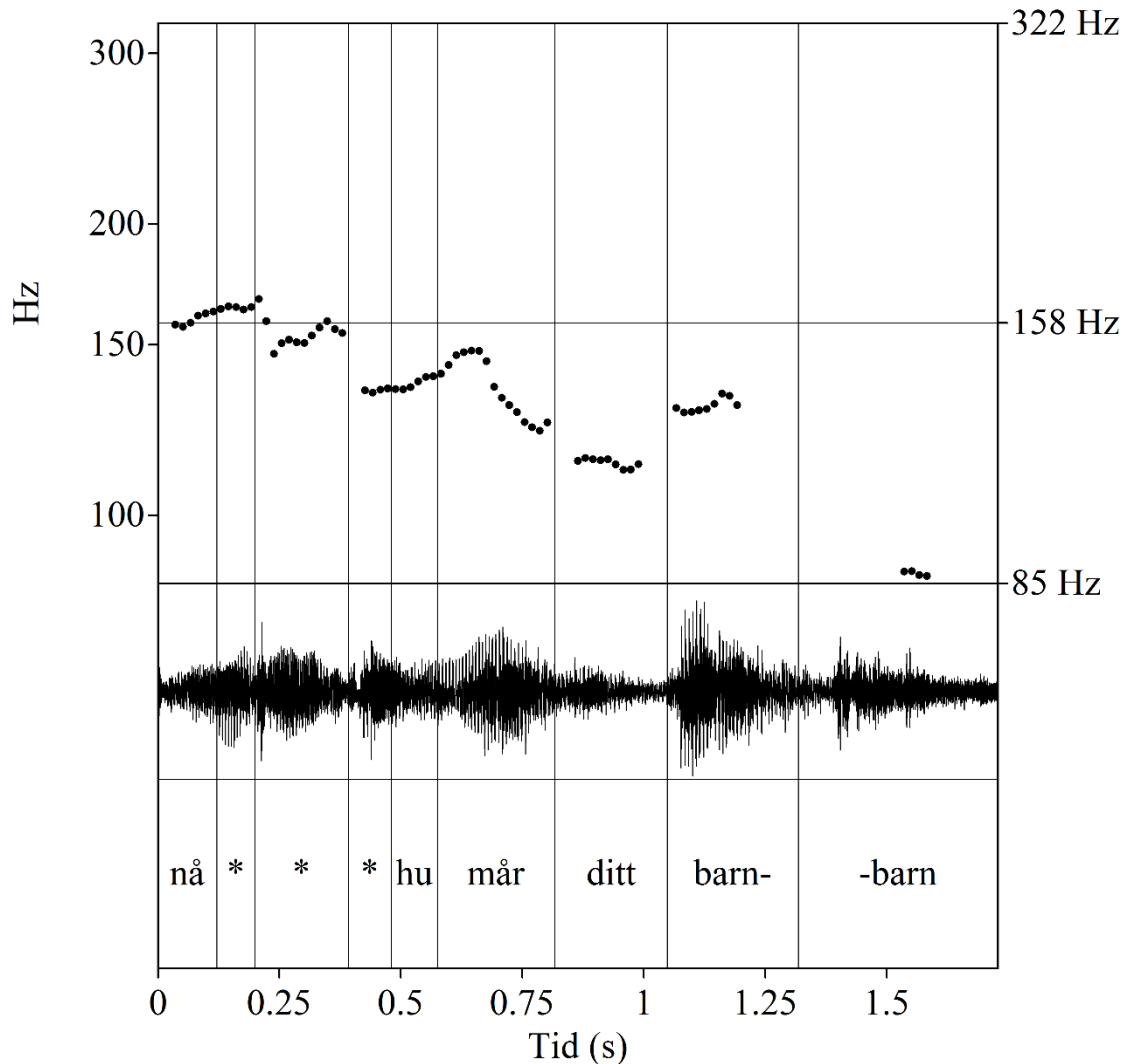
Som bakgrund till föreliggande undersökning ska vi se på ett kontrasterande exempel från ett av de samtal som utgör undersökningsmaterialet. Samtalet utspelar sig mellan fyra kvinnor i en syförening. Den fråga som fokuseras på (rad 3) ställs efter en lång paus när kvinnorna äter (rad 2). Frågan är inte kopplad till det föregående samtalet, utan med hjälp av frågan introducerar Tove en ny topik och en ny sekvens (jfr Button & Casey 1984). Responsen på frågan inleds med diskursmarkören *jä*, som följs av ett elliptiskt svar, *riktit bra*, och en motivering, *ja va just där* (rad 4)². Att frågan fungerar topikintroducerande ser vi på att den följs av en lång diskussion om Aastas barnbarn (fortsätter efter utdraget).

Exempel 1. Aastas barnbarn (Syföreningsmöte)

- 01 Monika: °ni få- ni får kaffe å sånt på. (1.3) å te°.
 02 (8.0) ((de äter))
 03 Tove: → **nå Asta hu mår ditt ↑barn#°barn°#.**
 04 Asta: ^jä riktit bra ja va just där;
 05 Monika: hu gammal e hon nu#:# (.) hon [e ju,
 06 Asta: [°(jä) hon fyllde 'ett år den
 tjufjärde augu[s:ti°,
 07 Monika: [jä så hon (.) ^spring#er re[dan#?
 08 Asta: [°jä:° hon går
 aldri hon springer hela tiden ^kli::ver opp å stå:r på sto:lar å.

² När jag inne i texten återger utdrag ur transkriptionerna har jag för läsbarhetens skull utelämnat beteckningar för betoningar och andra prosodiska drag, förutom pauser.

Frågan inleds med den responsiva diskursmarkören *nå* som visar att topiken avviker från det just föregående samtalet (jfr Lehti-Eklund 1992) samt vokativen *Asta*, som utser Asta som följande talare och antyder att yttrandet kommer att höra till hennes epistemiska domän. Sedan följer frågeordet *hu{r}*, vilket tidigt visar att yttrandet är en fråga. Frågan kunde vara fullbordad syntaktiskt sett i och med substantivet *barnbarn* (jfr Steensig 2001:90–92, 102).

Figur 1. Grundtonskurva och vågform för yttrandet *nå Asta hu mår ditt barnbarn* (kvinnlig talare)³

Yttrandet börjar i mitten av talarens tonomfång (se figur 1). Den generella rörelsen hos grundtonen i yttrandet är fallande, när man bortser från ton-topparna på de betonade stavelserna *mår* och *barn-*. Slutintonationen faller

³ Asta heter något annat på riktigt och stjärnorna markerar stavelserna i hennes namn. F0-kurvan är otydlig på sista stavelsen p.g.a. knarrig röst.

mycket lågt i talarens tonomfång och röstkvaliteten uppvisar knarr på den sista stavelsen. Talhastigheten blir långsammare och ljudstyrkan minskar i slutet. Den fallande slutintonationen signalerar alltså tillsammans med knarret samt den minskade talhastigheten och ljudstyrkan att frågeställaren håller på att sluta och ge över ordet till nästa talare (se Hansson 2003; Ogden 2004).

Frågan i exempel 1 skiljer sig från frågorna med stigande och jämn slutintonation dels genom att slutintonationen är fallande, dels genom att frågan används för att skapa utrymme för mottagaren att berätta om en ny topik. I det följande avsnittet går jag över till att presentera resultaten i den här undersökningen.

3. Funktionen hos frågor med icke-fallande slutintonation

I detta avsnitt presenterar jag resultaten i den sekventiella och fonetiska undersökningen av frågor med icke-fallande slutintonation, det vill säga stigande eller jämn slutintonation. Först ges en översikt över de typer av stigande och jämn slutintonation som förekommer i materialet. Sedan presenteras frågornas funktioner, deras förhållande till den sekventiella organiseringen av samtalet samt deras syntaktiska och lexikala utformning. Därefter diskuteras förhållandet mellan slutintonation och epistemiska, responsökande och andra faktorer. Efter detta följer analyser av exempel på frågor med olika funktioner.

Nedan presenteras antalet och andelen yttranden i materialet med stigande eller jämn slutintonation samt slutpunkterna för tonrörelsen (tabell 1). *Övriga* står för de fall då slutintonationen inte har gått att avgöra på grund av överlappande tal eller icke-modal röstkvalitet, såsom knarr.

Tabell 1. Olika typer av stigande och jämn slutintonation hos frågorna (antal och andel)

Slutintonation	Antal	Andel
<i>Högt stigande</i>	38	20 %
<i>Stigande till mitten</i>	79	42 %
<i>Jämn och hög</i>	10	5 %
<i>Jämn i mitten</i>	46	24 %
<i>Jämn och låg</i>	14	7 %
<i>Övriga</i>	4	2 %
<i>Summa</i>	<i>191</i>	<i>100 %</i>

Av tabellen framgår att ungefär 60 procent av frågorna i materialet har stigande slutintonation, medan omkring 40 procent har jämn slutintonation.

Den vanligaste typen av slutintonation i materialet är slutintonation som stiger till mitten av talarens tonomfång (två femtedelar). Därefter kommer jämn slutintonation i mitten (en fjärdedel) och högt stigande slutintonation (en femtedel). Ovanligast är jämn och hög respektive jämn och låg slutintonation (under en tiondel var). Stigningarna är således oftast moderata, och vi hör sällan stigningar över ett brett tonomfång i Helsingforssvenska frågor. Även om intonationskonturen som helhet inte framgår av tabellen ovan bör det påpekas att det enbart är en liten andel av frågorna i materialet som har en generellt stigande intonationskontur. De flesta frågorna har en generellt fallande kontur som avslutas med stigande eller jämn slutintonation.

Bland frågorna i mitt material har jag identifierat fem huvudsakliga funktioner. Dessa är begäran om specificering, evaluering, reparationsinitiering, förberedelse av en kommande handling och insisterande på respons. Funktionerna har identifierats utifrån den roll frågorna spelar i sin sekvens med speciellt fokus på föregående yttrande och responserna på frågan. Gränsen mellan de olika funktionerna är inte alltid tydlig, och en fråga kan samtidigt ha flera funktioner. Dessutom förekommer det i materialet enstaka frågor med andra funktioner, såsom påhångsfrågor och fortsättningssignaler samt frågor som inte kan beskrivas enligt någon av ovanstående funktioner. Nedan räknar jag upp de huvudsakliga funktionerna hos frågorna med stigande och jämn slutintonation och beskriver dem kortfattat. Längre fram presenteras varje typ mer ingående med hjälp av exempel.

1. *Specificerande frågor*: begär precisering av ett tidigare yttrande
2. *Evaluerande frågor*: uttrycker talarens affektiva ståndpunkt
3. *Reparationsinitiativ*: markerar ett tidigare yttrande som problematiskt
4. *Förberedande frågor*: förbereder en kommande handling
5. *Insisterande frågor*: söker aktivt en respons

Med *specificerande frågor* avser jag frågor som talaren använder för att begära precisering av ett tidigare yttrande (se avsnitt 3.1 nedan). *Evaluerande frågor* syftar på frågor där talaren uttrycker en affektiv ståndpunkt (se 3.2). Med hjälp av *reparationsinitiativ* markerar talaren ett tidigare yttrande som problematiskt i något avseende (se 3.3). Med *förberedande frågor* förbereder talaren en kommande handling (se 3.4), och med *insisterande frågor* söker talaren aktivt respons (se 3.5).

Frågorna med stigande eller jämn slutintonation har i många fall ett nära samband med samtalskontexten. Talarna använder å ena sidan de ickefallande frågorna för att fortsätta en aktuell topik eller vända tillbaka till en

som behandlats tidigare i samtalet (jfr Raevaara 1993). En speciell typ av detta är specificerande frågor, men även evaluerande frågor och reparationsinitiativ utgör reaktioner på ett tidigare yttrande. Å andra sidan används frågorna med stigande och jämn slutintonation för att förbereda en annan handling, det vill säga som förberedande frågor (jfr Routarinne 2003). Det är ovanligt att frågor med stigande och jämn slutintonation är fristående från det föregående samtalet på samma sätt som den fallande frågan i exempel 1. Till skillnad från den fallande frågan används frågorna med icke-fallande slutintonation sällan för att introducera en ny topik och erbjuda mottagaren möjlighet att berätta om denna. Frågorna med stigande och jämn slutintonation får sällan expanderade svar, utan svaret utgörs av en responspartikel eller en sats, eller en kombination av dessa. Frågorna med stigande och jämn slutintonation har i många fall en affektiv laddning och fungerar alltså som evaluerande frågor. Därtill används en del för att aktivt söka respons.

När det gäller syntax, utgörs över hälften (99/191) av frågorna av interrogativa satser, medan två femtedelar består av icke satsformade meningar (76/191) och under en tiondel av deklarativa satser (13/191)⁴. Det går alltså inte att hänföra den stigande och jämna slutintonationen enbart till avsaknaden av interrogativ syntax (jfr Huhtamäki 2014). Hos de icke-satsformade meningarna är det emellertid svårt att avgöra om det är syntaxen eller funktionen som har ett samband med slutintonationen. De flesta av de icke-satsformade meningarna utgörs nämligen av frågeordet *va*, som används för reparationsinitiering eller evaluering, och av upprepningar av element i tidigare turer som fungerar som reparationsinitiering.

Lexikalt sett innehåller många av frågorna initiala och finala diskursmarkörer som används för att visa frågans förhållande till tidigare och kommande turer. Exempel på initiala diskursmarkörer är *men*, *alltså* och *nå*, exempel på finala diskursmarkörer är *då* och *eller*. Som vi såg i exempel 1 kan diskursmarkörer också förekomma hos fallande, topikinitierande frågor. Därtill förekommer demonstrativa pronomen som knyter frågorna tillbaka till ett tidigare yttrande, till exempel *de{t}*, *de{t} här* och *de{t} där*. Några av frågorna upprepar ett element i en tidigare tur. Ovannämnda lexikala drag hänger samman med att de stigande frågorna är nära knutna till den sekvens där de förekommer.

I det följande presenterar jag de olika typerna av frågor i materialet och vilka slag av slutintonation som dominerar hos dessa. Jag diskuterar också huruvida variationen hänger samman med epistemiska faktorer, responsökande eller andra faktorer. De olika typerna av slutintonation fördelar sig

⁴ Två frågor utgörs av en deklarativ sats som ändras till en interrogativ sats och en av en imperativ sats.

något olika mellan frågor med olika funktioner. Det är ändå inte så att en funktion alltid skulle ha en enda kontur, utan talare tenderar att föredra några typer av slutintonation vid varje funktion (se tabell 2 nedan).

Tabell 2. Antal och slutintonation hos frågorna med olika funktioner

Funktion	Antal	Slutintonation
<i>Specificerande frågor</i>	18	stigande till mitten; jämn och låg; jämn i mitten
<i>Evaluerande frågor</i>	58	stigande till mitten; högt stigande
<i>Reparationsinitiativ</i>	46	stigande till mitten; jämn i mitten
<i>Förberedande frågor</i>	6	stigande till mitten
<i>Insisterande frågor</i>	38	jämn och hög; högt stigande
<i>Övriga</i>	25	(stigande till mitten; jämn i mitten)

Över hälften av de specificerande frågorna uppvisar slutintonation som stiger till mitten, en femtedel har jämn och låg slutintonation och en femtedel jämn slutintonation i mitten av talarens tonomfång⁵. Av de evaluerande frågorna har två femtedelar slutintonation som stiger till mitten och nästan en tredjedel högt stigande slutintonation. Reparationsinitiativen har i nästan två femtedelar av fallen slutintonation som stiger till mitten och i en tredjedel av fallen slutintonation som är jämn i mitten. Fyra av de sex förberedande frågorna är producerade med slutintonation som stiger till mitten. Av de insisterande frågorna har nästan en tredjedel jämn och hög slutintonation och en fjärdedel högt stigande slutintonation.

En central aspekt av frågor anses vara det epistemiska förhållandet mellan samtalsdeltagarna (se diskussion ovan). Därför är det intressant att det inte är de yttranden där talaren har lägst epistemisk status som stiger högst. Evaluerande frågor och insisterande frågor, som stiger högst, kännetecknas nämligen inte jämfört med de andra frågorna i materialet av att frågeställaren skulle ha speciellt lite kunskap. Den stigande och jämna slutintonationen har alltså inte något entydigt samband med att frågeställaren skulle ha mycket låg epistemisk status, utan det finns både frågor som används för att söka information och frågor som begär bekräftelse som har stigande eller jämn slutintonation. Stigande slutintonation används alltså inte i undersökningsmaterialet för att signalera osäkerhet eller okunskap (jfr Routarinne 2003:183).

När vi ser på det andra draget som ligger till grund för definitionen av frågor i denna artikel, nämligen huruvida frågorna är responsökande, blir

⁵ Det finns också enstaka exempel på frågor med annorlunda slutintonation än den vanligaste, vilket innebär att andelarna inte utgör 100 % när de räknas ihop.

bilden mer komplicerad. Insisterande frågor har relativt sett hög slutintonation, men evaluerande frågor, som också slutar högt, kännetecknas inte av att de söker respons speciellt aktivt. Reparationsinitiativen, som har förhållandevis låg slutintonation, kräver däremot en reparation som respons innan samtalet kan gå vidare.

Däremot har sluttönhöjden möjligen ett samband med huruvida frågan har en affektiv laddning eller är mer ”neutral”, eftersom evaluerande och insisterande frågor ofta har hög slutintonation, medan reparationsinitiativ, som utgör en mer rutinartad handling, generellt har lägre slutintonation än de flesta andra icke-fallande frågor (jfr Huhtamäki u.a. om *va*).

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att slutintonationen troligen har ett samband med flera faktorer hos frågan, så att en högt stigande slutintonation signalerar något hos insisterande frågor (t.ex. responsökande), medan den signalerar något annat hos evaluerande frågor (t.ex. affektivitet). Därför är det missvisande att tala om ”frågeintonation” som ett generellt begrepp.

I det följande går jag över till att presentera analyserna av några representativa exempel på frågor med olika funktioner, nämligen specificerande frågor, evaluerande frågor, reparationsinitiativ, förberedande frågor och insisterande frågor. De tre första typerna av frågor utgör respons på ett tidigare yttrande, medan de två sistnämnda inte nödvändigtvis utgör en respons.

3.1 Specificerande frågor

Specificerande frågor är responser på ett tidigare yttrande och begär om precisering av det. Dessa frågor påminner om Linells (2005:243) beskrivning av responsiva frågor ”som syftar till att precisera ett tidigare svar”, men jag har valt att ta fasta på att frågorna generellt sett föranleds av ett yttrande i det föregående samtalet, och de används för att be om precisering av också andra typer av yttranden än svar på frågor. De specificerande frågorna är alltså sekventiellt sett bakåtppekande (jfr Raevaara 1993). En stor del av de specificerande frågorna i undersökningsmaterialet följer på en upplysning som andra samtalsdeltagare gett, och ber om precisering av denna. Några följer på frågor, och frågeställaren begär då om ytterligare information för att kunna besvara frågan. De specificerande frågorna anknyter i många fall lexikalt eller syntaktiskt till det tidigare yttrandet (jfr Linell 2005:260), exempelvis genom att talaren syftar tillbaka med ett pronomen, upprepar ett element i det tidigare yttrandet eller använder initiala eller finala diskursmarkörer, såsom *alltså* och *då*.

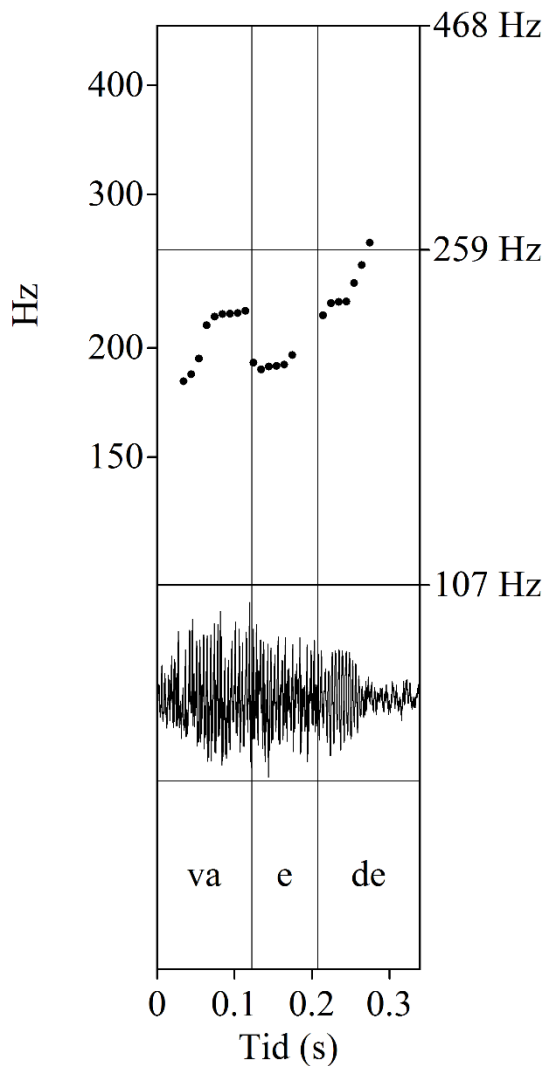
Nedan ses ett exempel på en specificerande fråga med stigande slutintonation (exempel 2, rad 5). Sekvensen är från ett samtal mellan fem ungdomar i en stuga på en församlings lägerområde. För tillfället befinner sig bara två flickor i stugan. Ira håller på att skriva en uppgift om lägerområdets historia, medan Joanna nyss har placerat Iras kamera på en hylla (jfr kommentaren *så ja*, rad 2).

Exempel 2. Invigningen (Lekholmen)

- 01 Ira: pfhhu[u]
 02 Joanna: [@`så`ja@ (0.7) vi se om [(de) ((ohb))]
 03 Ira: [DE `HÄ tänker ja int skriva
 04 >°de e `helt onödit°<¿
 05 Joanna: → `va e de¿
 06 (0.7)
 07 Ira: de e om nån in[vigning
 08 Joanna: [(på) ((ohb))]
 09 Ira: `invig°ningen°¿
 10 Joanna: °aj ja°¿

Ira suckar utdraget (rad 1) och fortsätter sedan i överlapp med Joanna *de hä tänker ja int skriva de e helt onödit* (rad 3–4). Slutintonationen är stigande och ljudstyrkan svag i slutet. Joannas fråga *va e de* (rad 5) är en respons på denna upplysning där hon efterfrågar mer specifik information. Frågan har en anaforisk relation till det föregående yttrandet genom pronomenet *de* som söker referenten för *de hä* (jfr Linell 2005:260).

Prosodiskt är frågan underordnad Iras upplysning eftersom Joanna producerar den lågt i sitt tonomfång (dessutom mycket lägre än slutet på Iras yttrande) samt med svag ljudstyrka och snabb talhastighet (se figur 2; jfr Couper-Kuhlen & Selting 1996:28; Routarinne 2003:77). Röstkvaliteten är lite knarrig. Slutintonationen stiger till mitten i talarens tonomfång. Ira besvarar Joannas fråga efter en paus (rad 7). Svaret lyder *de e om nån invigning* och inleds alltså med pronomenet *de* som syftar tillbaka till både frågan och Iras egen tidigare tur.

Figur 2. Grundtonskurva och vågform för yttrandet *va e de* (tonårig kvinnlig talare)

Stigande och jämn slutintonation förekommer hos specificerande frågor som alltså är underordnade huvudlinjen i samtalet. Frågorna fortsätter en tidigare topik i stället för att introducera en ny. Även lexikalt och syntaktiskt anknyter de specificerande frågorna ofta till det föregående yttrandet. Den stigande eller jämna slutintonationen fungerar hos dessa frågor som en kontextualiseringsvink som pekar bakåt och kopplar frågan till det föregående samtalet (jfr Gumperz 1982).

3.2 *Evaluerande frågor*

Den största enskilda andelen, ungefär en tredjedel, av frågorna med icke-fallande slutintonation används som evaluerande frågor. De evaluerande frågorna är sådana där talaren uttrycker en affektiv ståndpunkt gentemot ett

tidigare yttrande eller en annan talare (jfr Du Bois & Kärkkäinen 2012; Sicoli m.fl. 2014). De ståndpunkter som talarna uttrycker är bland annat förvåning, tvivel, kritik, beröm och skämtsamhet. Dessa frågor utgörs i många fall av frågeordet *va* som signalerar förvåning eller motstånd (jfr Huhtamäki u.a.). I några fall innehåller de evaluerande yttrandena frågeordet *varför*, vars motsvarighet i tyska, *warum*, har beskrivits som uttryck för kritik (Egbert & Vöge 2008). De evaluerande frågorna föregås generellt av ett starkt påstående av något slag, exempelvis en förvånande eller upprörande upplysning, eventuellt med markerad prosodi i förhållande till föregående tur, och följs vanligen av en förklaring eller motivering av något slag, eventuellt med markerad prosodi. I exempel (3) avviker frågan själv från den projicerade responsen på den tidigare turen.

Nedan ses ett exempel på en evaluerande fråga med intonation som stiger genom yttrandet och slutar högt och jämnt (exempel 3, rad 6). Samtalet är inspelat när en pappa och hans tre barn håller ett möte om aktuella frågor. Utdraget är från tidigt i inspelningen när de har talat om vilka ärenden de ska diskutera och Oscar skrivit ner dem som en lista.

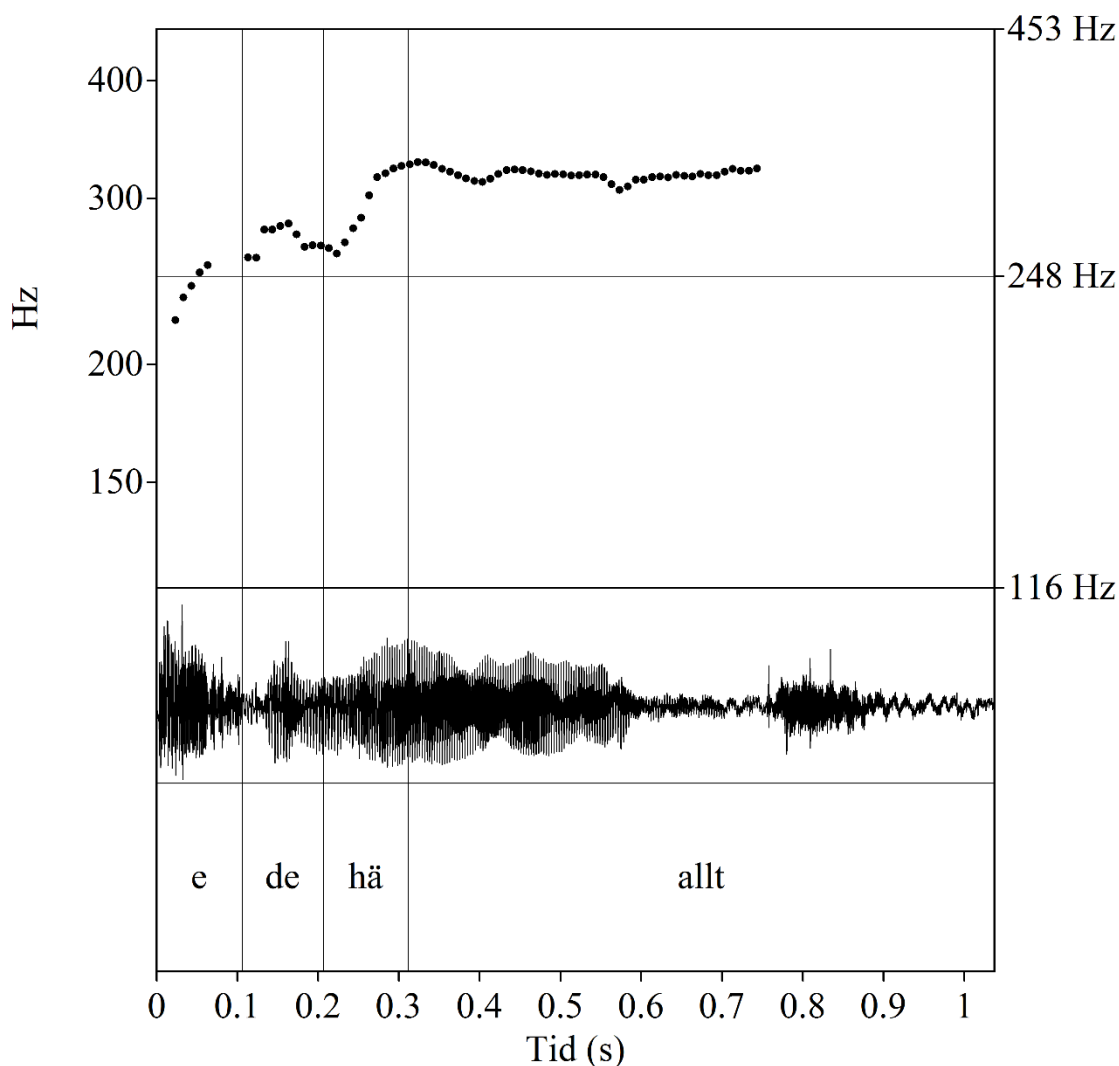
Exempel 3. Mötesärenden (Familjemöte)

- 01 pappa: okej. (.) nu börjar vi#:#,
 02 Alma: ↑mm?
 03 pappa: okej 'Oscar läser upp första `punk´ten?
 04 (0.4)
 05 Oscar: ä:, (.) ö:, (0.2)
 06 → **e de hä allt:;**
 07 (1.4)
 08 pappa: #nä:# `har du någo an↓nat du sku ännu villa °`prata om°.
 09 Oscar: nå ja ba `tänkte att de: brukar int vara så här °`lite°.
 10 pappa?: °°(du)°°
 11 pappa: #e- m [em >(ja tycker att)<#
 12 Kasper: [Kaspers må↓nadspeng?

Sekvensen inleds med att pappan säger *okej (.) nu börjar vi* med jämn slutintonation (rad 1). Han backas upp av Alma (rad 2). Sedan fortsätter pappan med att uppmana Oscar läsa upp första punkten (rad 3). Han nickar mot Oscar när han säger det sista ordet. En paus på 0,4 sekunder följer, och sedan inleder Oscar en tur med ett utdraget *ä:* och *ö:* (rad 5). Han tittar ner på skrivblocket och rynkar ögonbrynen på det senare ljudet, och därefter håller han ytterligare en paus. Pauserna, tvekljuden och de rynkade ögonbrynen tyder på att det inte är oproblemiskt för Oscar att följa pappans uppmaning. Därefter följer frågan *e de hä allt* (rad 6). Frågan är en ja/nej-fråga som inleds med verbet *e* och fortsätter med pronomenet *de hä* som refererar till de ärenden Oscar har på listan. På *allt* tittar han upp på pappan.

Med frågan ställer Oscar upp förväntningar på ett jakande eller nekande svar, men förutom detta uttrycker han förvåning. Att de inte har fler ärenden än punkterna på listan går mot hans förväntningar, som troligen baserar sig på tidigare möten.

Prosodiskt är början av frågan *e de hä* snabbt producerad medan det avslutande *allt* är utdraget och [t] ljudligt (se figur 3). Frågan börjar på 223 Hertz, något under mitten av talarens tonomfång, stiger sedan snabbt till den övre hälften och slutar på 322 Hertz. Stigningen har alltså ett tonomfång på 6,4 semitoner. Slutintonationen är jämn och slutar högt i talarens tonomfång.

Figur 3. Grundtonskurva och vågform för yttrandet *e de hä allt* (talare: barn)

Efter Oscars fråga följer en paus på 1,4 sekunder (rad 7), och därefter bemöter pappan Oscars fråga med en motfråga, *nå har du någo annat du sku ännu villa prata om* (rad 8). Oscar svarar inte heller på den frågan, utan förklarar *nå ja ba tänkte att de brukar int vara så här lite* (rad 9). Medan Oscar producerar yttrandet tar han pennan och skriver något i blocket. På det

finala betonade ordet *lite* tittar han upp på pappan. Med detta yttrande uttrycker Oscar vad han menar med sin förvånade fråga, att de har färre ärenden än vanligtvis. Därefter börjar pappan säga något (rad 11), men han överlappas av Kaspers förslag att de också borde diskutera hans månadspeng (rad 12). Först när de lagt till Kaspers ärende på listan läser Oscar upp första punkten.

Frågan i sekvensen ovan ställs alltså när det i samtalet finns förväntningar på ett svar och den kommer således överraskande. Talaren uttrycker med olika metoder tvekan före själva frågan. Förutom att söka ett ja/nej-svar med frågan visar talaren förvåning med den. I en senare tur uttrycker han explicit varför han är förvånad; det brukar finnas fler ärenden. Den stigande slutintonationen används liksom i de andra evaluerande frågorna till att uttrycka en affektiv ståndpunkt, här i form av förvåning. Förutom slutintonationen bidrar även ordval, syntax och visuella signaler samt föregående yttrande till funktionen hos de evaluerande frågorna.

3.3 Reparationsinitiativ

Den näststörsta andelen av frågorna med stigande eller jämn slutintonation används för annaninitierad reparation i nästa tur (se Schegloff m.fl. 1977; Hayashi m.fl. 2012; Kitzinger 2013). Tidigare forskning i svenska och finska har visat att denna typ av frågor ofta är stigande (Huhtamäki 2012, u.a.; jfr Iivonen 1978; Anttila 2008; Strömbergsson m.fl. 2012). Reparationsinitiativ används för att markera ett tidigare yttrande som problematiskt i något avseende. Efter reparationsinitiativet utför en annan talare (oftast den som producerat det problematiska yttrandet) en reparation, till exempel i form av en upprepning eller en förklaring av det tidigare yttrandet eller en del av det. De allra flesta reparationsinitiativ i materialet utgörs av ett öppet reparationsinitiativ i form av frågeordet *va* (jfr Drew 1997). Frågeordet *va* med ett finalt *då* och satsen *va sa du* förekommer också. Några av reparationsinitiativen är mer specifika, såsom frågeorden *vem* och *vilken*. Upprepning av ett element i en tidigare tur förekommer också, oftast kombinerat med en initial eller final diskursmarkör, såsom *aj boring* (Gymnasiespråk), liksom kombinationer av frågeord och upprepning såsom *Kimmen vem* (se exempel 4 nedan) (jfr Schegloff m.fl. 1977:368 om olika typer av reparationsinitiativ).

Nedan ses ett reparationsinitiativ där talaren upprepar ett element i en föregående tur följt av frågeordet *vem* (exempel 4, rad 6). Samtalet är inspelat när sex män samlas till herrmiddag hemma hos en av dem. Före

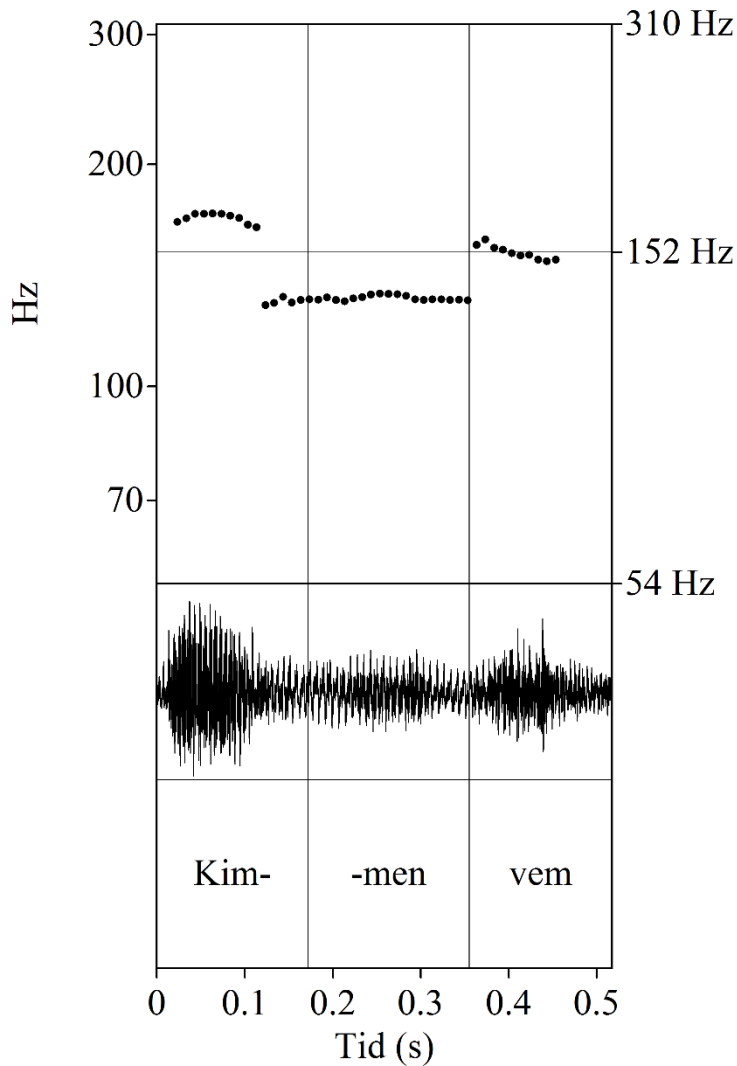
utdraget har de börjat diskutera en gemensam bekant, Kim Kniv, och huruvida han gjort värnplikt.

Exempel 4. Kimmen (Herrmiddag)

- 01 Micke: [^]menar du Mats att han har vari i [^]inttin.
 02 Mats: [^]Kimmen menar du, (.) ja ↑tror att [^]Kimmen e [^]on↓disschasse
 03 tillåme.
 04 Micke: [°]herregud[°];
 05 (0.9)
 06 Göran: → **Kimmen ↑vem,**
 07 Mats: [[[^]Kim [^]Kniv];
 08 Micke: [[[^]Kniv];
 09 (1.0)
 10 Micke: han e [^]jävlit [^]hyggli.

Utdraget inleds med att Micke frågar *menar du Mats att han har vari i inttin* ('gjort värnplikt', rad 1). I följande tur kontrollerar Mats att Micke med *han* avser *Kimmen*, och bidrar med informationen att Kimmen troligen är *ondisschasse* ('undersergeant'; rad 2–3). Micke kvitterar denna information med ett tyst men betonat *herregud* (rad 4) och efter en rätt lång paus initierar Göran reparation med yttrandet *Kimmen vem* (rad 6). Göran förde nyligen ett parallellt samtal med en annan person när de andra började diskutera Kim Kniv, vilket kan ha gjort att han inte vet vem de talar om även om både för- och efternamn har nämnts tidigare.

Reparationsinitiativet består av det smeknamn som användes i Mickes och Mats turer, *Kimmen*, och frågeordet *vem*, vilket specificerar att det rör sig om Kimmens identitet. Göran börjar turen lite ovanför mitten i sitt tonomfång (se figur 4). Sedan minskar han tonhöjden till andra stavelsen. Slutintonationen kännetecknas av en ökning i tonhöjd men är i sig själv jämn i mitten av talarens tonomfång.

Figur 4. Grundtönskurva och vågform för yttrandet *Kimmen vem* (manlig talare)

Mats och Micke svarar samtidigt, Mats med både för- och efternamnet (rad 7), Micke med efternamnet (rad 8), vilket var problemkällan. Därefter övergår samtalet till att handla om hurdan person Kim Kniv är, vilket visar att det inte längre är någon som behandlar identiteten som problematisk.

Vid reparationsinitiativ används liksom i denna sekvens flera resurser samtidigt för att signalera reparationsinitiering. Här utgörs de av den jämna slutintonationen, pausen före Görans yttrande, upprepningen av ett element i en tidigare tur följt av frågeordet *vem*. Som en följd av detta reparationsinitiativ med jämn slutintonation reagerar två mottagare samtidigt med att utföra reparation.

3.4 Förberedande frågor

Några frågor i materialet fungerar som förberedande frågor. Förberedande frågor används för att ge bakgrunden till en handling, exempelvis genom att beskriva ett visst sammanhang eller en viss händelse. I något fall kan den förberedande frågan fungera som den huvudsakliga frågan. De förberedande frågorna utgör till skillnad från specificerande frågor, evaluerande frågor och reparationsinitiativ inte direkta responser på ett tidigare yttrande, utan pekar framåt mot kommande yttranden. De introducerar alltså en ny topik liksom den topikintroducerande frågan i exempel 1, men är till skillnad från denna nära kopplade till ett kommande led av samma talare. De förberedande frågorna har genom att de pekar framåt i samtalet vissa likheter med de yttranden Schegloff (1980) beskriver som *preliminaries to preliminaries*, ungefär 'förberedelser för förberedande handlingar', men de förberedande frågorna utgör alltså förberedelser för kommande handlingar. De förberedande frågorna i materialet har i allmänhet interrogativ syntax, eller innehåller verbet *fråga* (jfr Schegloff 1982).

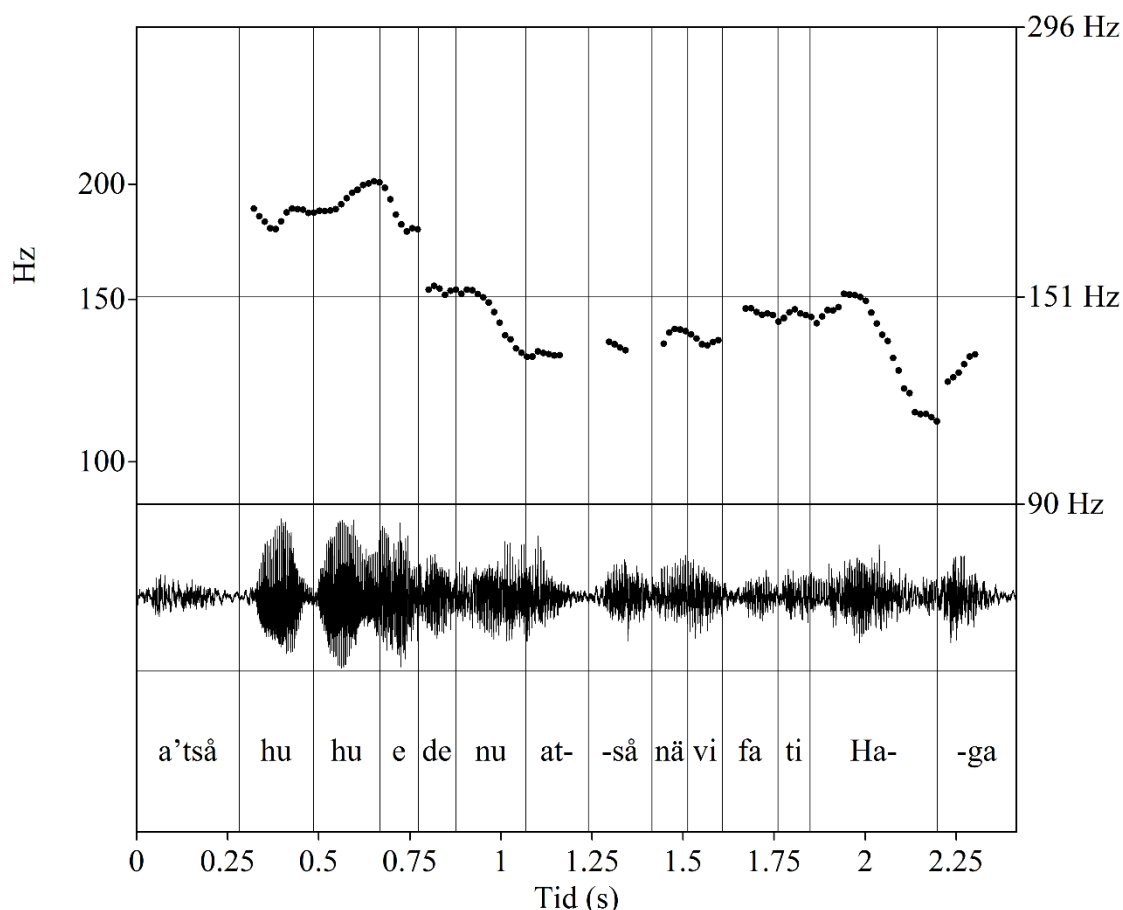
Sekvenserna med de förberedande frågorna i mitt material påminner såväl om sekvenserna med flerledade frågeturer i Lindholms (2003) material av finlandssvenska läkar-patientsamtal som om de frågor i finska som Routarinne (2003) beskriver. De förberedande frågorna i mitt material liknar det Lindholm (2003:69ff.) beskriver som försegment, det vill säga ett icke-självständigt led som presenterar innehållet i en kommande fråga. Försegment har ofta formen av en frågesats och projicerar en fortsättning som utgörs av en fråga. En skillnad mellan försegmenten och de förberedande frågorna i mitt material är att försegmenten ansluter sig direkt till det kommande ledet i en flerledad frågetur medan det oftast förekommer korta responser mellan de förberedande frågorna och huvudfrågorna (se Lindholm 2003:84).

Routarinne (2003) beskriver olika typer av yttranden med stigande slutintonation, däribland frågor, som används för att inleda en berättelse. Liksom frågorna i Routarinnes material pekar också de förberedande frågorna i mitt material framåt i samtalet (se Routarinne 2003:181, 200). De används för att ge mottagaren en möjlighet att reagera men signalerar samtidigt att talaren vill behålla ordet. De förberedande frågorna i mitt material skiljer sig ändå från Routarinnes genom att hennes hänför sig till talarens epistemiska domän (Routarinne 2003:180).

Nedan ses en förberedande fråga och en motivering som föregår den huvudsakliga frågan (exempel 5, raderna 8, 11, 14, 16). De båda förberedande yttrandena har stigande slutintonation medan den huvudsakliga frågan har fallande. Sekvensen är från samtalet mellan ungdomarna på läger-

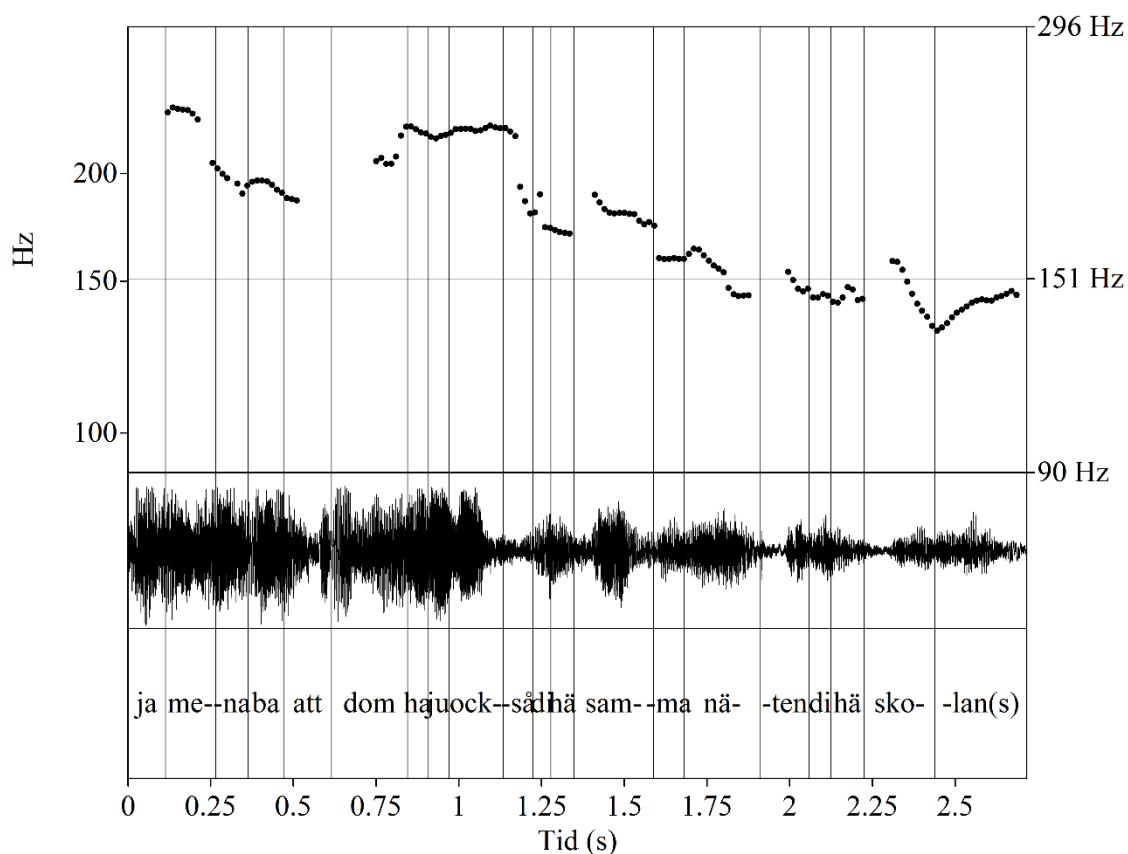
Lindholm (2003:103–107) beskrivit i läkar-patientsamtalen. Frågor av denna typ används enligt Lindholm för att introducera en ny topik och X står ofta för en kroppsdel eller ett medicinskt symptom och följs av en frågesats. Här är ett exempel från Lindholms material: *hur e de me me den här spända nacken nu ha den där krampkänslan börja släppa* (Lindholm 2003:104, exempel 39). En skillnad är ändå att den förberedande frågan i Lindholms exempel följs direkt av huvudfrågan.

Samtalsdeltagarna orienterar sig mot att Sebastians fråga fortfarande inte är pragmatiskt fullbordad, och alltså ännu inte går att besvara. Micke kommer med en minimal och tyst respons i form av uppbackningen *ja* (rad 10) och Sebastian påbörjar en ny tur, som innehåller *alltså* men som i övrigt är svår att urskilja (rad 11). Han blir emellertid avbruten av Jocke (som redan går i gymnasiet) som skämtar, *nä* (.) *dä finns ingenting* (rad 12). Flickorna skrattar, och sedan börjar troligtvis även Jocke själv skratta (rad 13, 15).

Figur 5. Grundtonskurva och vågform för yttrandet *a'tså huh u e de nu at- -så nä vi fa ti Ha- -ga* (talare: tonårig pojke)

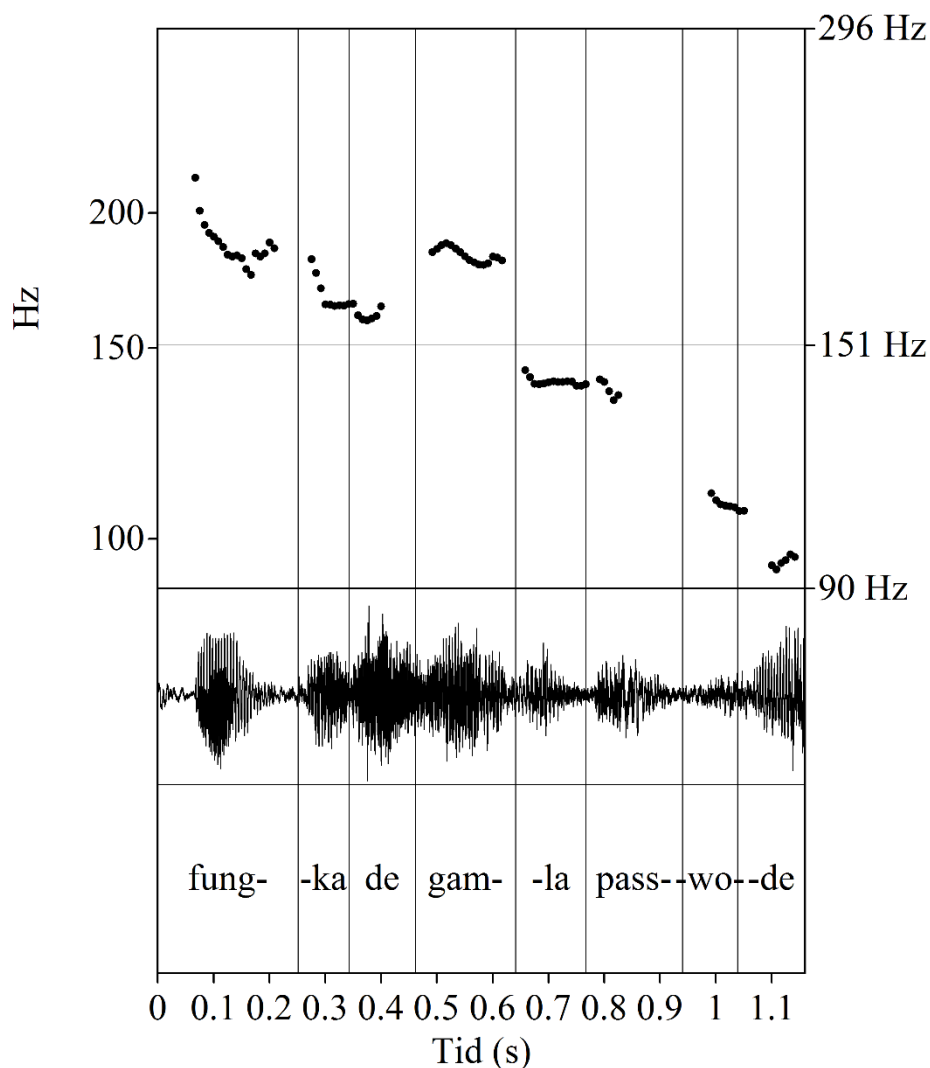
Sebastian fortsätter med att motivera sin kommande fråga: *ja mena ba att dom ha ju också di hä samma näten di hä skolan(s)* (rad 14, 16). Även denna tur stiger på slutet till mitten i hans tonomfång (se figur 6). Ljudstyrkan är förhöjd i början av turen eftersom Sebastian överlappar flickornas (och Jockes) skratt. Inte heller här är frågan pragmatiskt fullbordad, och talaren fortsätter direkt till själva frågan. Också i Lindholms (2003 t.ex. s. 213) material används "fortsättningsintonation" för att projicera ytterligare ett led inom samma tur. Lindholm koncentrerar sig inte på prosodiska drag i sin undersökning, och beskriver inte fortsättningsintonationen speciellt noggrant. Av analyserna framgår dock att fortsättningsintonation kan avse avsaknad av markerade fall eller stigningar och "entonig, jämn prosodi" (s. 216). Jag tolkar det som att de icke-avslutande leden i en flerledad frågetur kan ha jämn slutintonation eller slutintonation som stiger till mitten.

Figur 6. Grundtonskurva och vågform för yttrandet *ja mena ba att dom ha ju också di hä samma näten di hä skolan(s)* (talare: tonårig pojke)

Sebastian fortsätter till själva frågan utan att hålla paus, men med en återställning av grundtonen i början av yttrandet, *funka de gamla passworde* (rad 16). I denna fråga sjunker grundtonen lågt i hans tonomfång i slutet (se

figur 7). I överlapp med slutet på Sebastians fråga svarar Jocke nekande och motiverar sitt svar med att gymnasiet har ett internt nät (rad 17–18).

Figur 7. Grundtonskurva och vågform för yttrandet *funka de gamla passwode* (talare: tonårig pojke)

I sekvensen ovan använder Sebastian alltså slutintonationen för att strukturera sitt flerledade yttrande, för att visa vilka yttranden som är förberedande och vilket som utgör själva frågan. Efter de förberedande yttrandena finns det plats för en kort respons av mottagaren, medan det egentliga svaret förväntas efter den huvudsakliga frågan. Mottagarna verkar också tolka de två första yttrandena som förberedande, eftersom de inte kommer med några egentliga svar förrän efter själva frågan. Den fallande slutintonationen hos själva frågan kontrasterar således mot de förberedande yttrandena med stigande slutintonation och visar att talaren nu är klar med sitt yttrande. Liksom hos Routarinne (2003) pekar yttrandena med stigande slutintonation framåt, och visar att talaren kommer att fortsätta efter en kort respons. De

förberedande frågorna påminner också om försegmenten i de flerledade frågeturerna i Lindholms (2003) material. Den funktion stigande slutintonation har hos de förberedande frågorna i materialet har att göra med att talaren vill visa att yttrandet utgör en förberedelse för ett kommande yttrande och att en respons ännu inte är relevant (se Schegloff 1980 för diskussion om framåtpekande turer). Den stigande slutintonationen fungerar i de förberedande frågorna som en kontextualiseringsvink som pekar framåt i samtalet (jfr Gumperz 1982).

3.5 Insisterande frågor

En del av de icke-fallande frågorna används som insisterande frågor. Med insisterande frågor avser jag sådana frågor där talaren aktivt söker respons från mottagaren eller vill att mottagaren ska förbinda sig till något. De insisterande frågorna kan ligga nära uppmaningar. Alla frågor söker ju respons, men med insisterande frågor söker frågeställaren respons på ett mer ihärdigt sätt och gör mottagaren mer ansvarig att svara. De insisterande frågorna utgör till skillnad från många frågor med stigande eller jämn slutintonation inte tydliga responser på ett tidigare yttrande. House (2004, 2005) har beskrivit stigande slutintonation som ett responsökande drag i svenska. Stivers och Rossano (2010) har i sin tur beskrivit olika metoder för att mobilisera respons i italienska och engelska, nämligen genom interrogativ syntax och prosodi⁷, epistemisk asymmetri till mottagarens fördel⁸ samt ögonkontakt. Även i undersökningsmaterialet används dessa resurser i olika kombinationer. Dessutom tilltalas mottagaren i många fall med förnamnet i de insisterande frågorna, exempelvis *Kasper va säger Kasper* (exempel 6 nedan). En del av de insisterande frågorna förekommer i en serie bestående av flera frågor, där mottagaren ger korta eller otillräckliga svar på frågorna.

Nedan ses ett exempel på en insisterande fråga (exempel 6, rad 8). Familjen håller på att diskutera hur de ska sköta hushållsarbetet, och Alma hävdar att man borde skippa systemen (rad 1) medan Oscar säger att han tycker system är roliga (rad 6). Kasper fyller i Almas tur (rad 3; jfr Bockgård 2005:158), men i övrigt koncentrerar han sig på sin telefon.

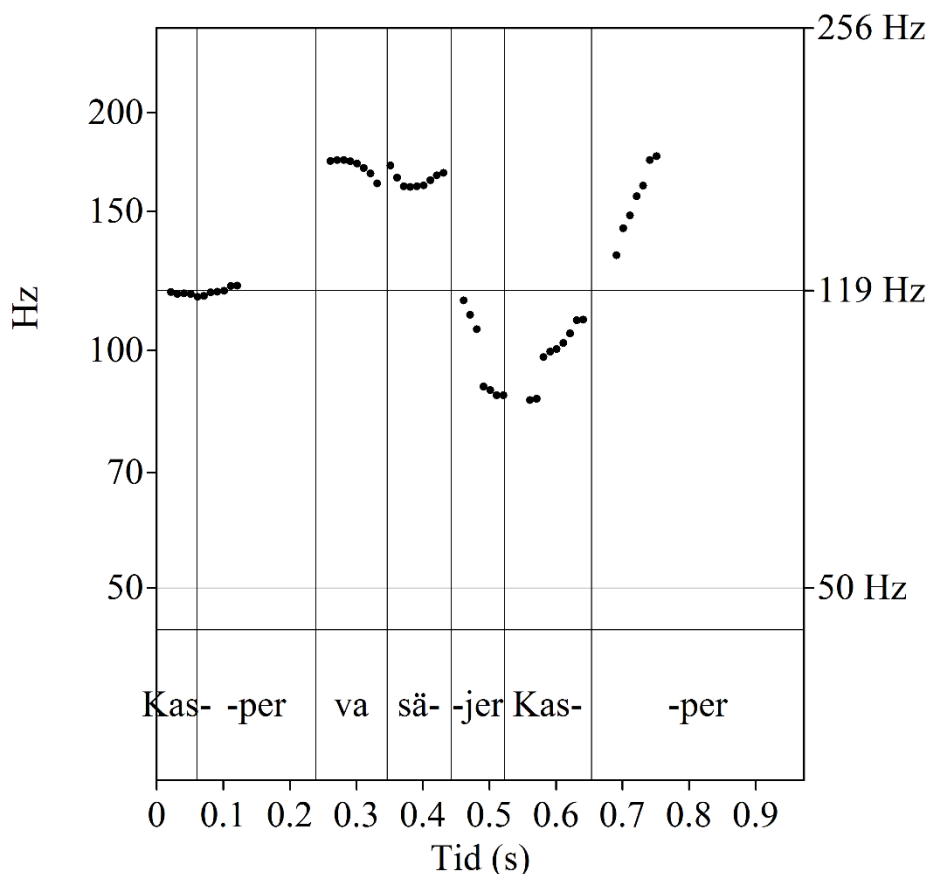
⁷ Stivers och Rossano syftar med *interrogative prosody* på stigande slutintonation i italienska och engelska.

⁸ Min översättning av Stivers och Rossanos term *recipient-tilted epistemic asymmetry*.

Exempel 6. System för hushållsarbetet (Familjemöte)

- 01 Alma: ja säger skip[pa sys]temen å:: va heter de::
 02 Oscar: [ja tyckä<.]
 03 Kasper: lev me de,
 04 (0.4)
 05 Alma: om, (0.2) man skötä- #ö-#,
 06 Oscar: ja tyckä att sys`tem e <`ro#liga#.>
 07 Alma: ja tycker sys`tem e [just bara jobbiga hh.
 08 pappa: → [Kasper ↑va sä↓jer 'Kasper?
 09 (1.0)
 10 Alma: ja [tycker de e så lik]som,
 11 Kasper: [@^oj's ja fick en@,]
 12 (0.2)
 13 Alma: se[n nä man på rikti int `hinnä gö;
 14 pappa: [`sätter du undan den där vi prata Kasper. (0.2) ↑på `riktit.
 15 (0.2) >sätter du undan den<.

Pappan försöker dra in Kasper i det gemensamma samtalet genom yttrandet *Kasper va säger Kasper* (rad 8). Han överlappar Almas evaluerande tur (rad 7), vilket kan bero på att hennes åsikt redan har kommit fram. Pappan vänder huvudet mot Kasper när han ställer frågan. Frågan kontextualiseras initialt med vokativen *Kasper*. Den har formen av en interrogativ sats, vilket signaleras tidigt med frågeordet *va*. Både vokativen och frågeformen bidrar till att aktivt söka respons. Frågan inleds i mitten av pappans tonomfång (se figur 8), sedan följer frågeordet på en högre tonhöjd tillsammans med första stavelsen i verbet, och därefter sjunker tonhöjden. I slutet upprepar pappan förnamnet *Kasper*. Här har frågan nått sin syntaktiska slutpunkt och tonen stiger tydligt ovanför mitten i pappans tonomfång.

Figur 8. Grundtonskurva och vågform för yttrandet *Kasper va säger Kasper* (manlig talare)⁹

Efter pappans fråga följer en paus på en sekund (rad 9), och sedan tar Alma turen och säger sin åsikt om systemen (rad 10). Kasper kommer med en kommentar som troligen hänför sig till ett spel i telefonen (rad 11), vilket visar att han inte är med i det gemensamma samtalet. Därefter uppmanar pappan Kasper att lägga undan telefonen, *sätter du undan den där vi prata Kasper* (rad 14). När pappan därefter säger *på riktigt* lutar han sig mot Kasper och medan han på nytt uppmanar Kasper att lägga undan telefonen klappar han honom på magen (rad 15). Kasper lägger inte undan telefonen nu heller, utan först när pappan än en gång sagt till gör han det (efter utdraget).

Pappan använder frågan specifikt för att få Kasper att säga sin åsikt och generellt för att engagera honom i samtalet. Den stigande slutintonationen fungerar här aktivt responssökande. Slutintonationen har ändå inte ensam denna funktion, utan samverkar med vokativen och frågeformen. Därtill spelar den situationella kontexten in, att de har ett möte som alla förväntas delta i. Det är också möjligt att rollerna som förälder och barn, och det

⁹ Observera att stavelsestrukturen i det fingerade namnet *Kasper* är annorlunda än i det riktiga namnet som har strukturen VKKVK. Vågformen är utelämnad i figuren eftersom den innehåller tal från två olika talare.

ojämna maktförhållandet de innebär, påverkar hur den stigande slutintonationen uppfattas av samtalsdeltagarna. När de verbala medlen inte har någon effekt, tar pappan till icke-verbala metoder. Den högt stigande slutintonationen fungerar här som en kontextualiseringsvink (Gumperz 1982) i likhet med de icke-verbala resurser som pappan använder, men är i det här fallet mer subtil än dessa.

I det följande går jag över till att sammanfatta och diskutera resultaten i undersökningen.

4. Sammanfattande slutsatser

I denna artikel har jag studerat yttranden med icke-fallande slutintonation vilka definieras som frågor enligt sekventiella och epistemiska kriterier. Materialet utgörs av Helsingforssvenska samtal och undersökningsmetoderna består av sekventiell och fonetisk analys. Studien anknyter metodologiskt till samtalsanalys, interaktionell lingvistik och fonetik. Utifrån representativa exempel i materialet har jag analyserat funktionen hos frågorna med stigande och jämn slutintonation. Undersökningen bidrar härigenom med ny kunskap om frågeintonation i finlandssvenska och mer specifikt om hur stigande och jämn slutintonation används hos frågor i Helsingforssvenska samtal. Resultaten är i linje med tidigare undersökningar av frågeintonation i svenska och finska, men jag går djupare in på funktionerna hos frågorna och beskriver slutintonationen i samspel med sekventiella, lexikala och syntaktiska drag, och i vissa fall med visuella drag.

Undersökningen visade att ungefär 60 procent av frågorna i materialet har stigande slutintonation och omkring 40 procent jämn slutintonation. Den allra vanligaste typen av slutintonation i undersökningsmaterialet utgörs av slutintonation som stiger till mitten av talarens tonomfång. Stigningarna rör sig alltså sällan över ett stort område i talarens tonomfång. Den vanligaste typen av jämn slutintonation slutar också den i mitten av talarens tonomfång. De flesta frågorna i materialet uppvisar en generellt fallande kontur som avslutas med en stigande eller jämn slutintonation medan enbart en liten andel har en generellt stigande eller jämn kontur. Detta innebär att den stigande eller jämna konturen kommer först sent i turen, när talaren redan producerat det mesta av informationen, såsom eventuell frågesyntax, diskursmarkörer och pronomen samt betoningar.

Undersökningen visade även att stigande och jämn slutintonation främst förekommer hos frågor med vissa funktioner. Dessa är specificerande frågor, evaluerande frågor, reparationsinitiativ, förberedande frågor och

insisterande frågor. En av de viktigaste funktionerna hos stigande och jämn slutintonation i undersökningsmaterialet är att kontextualisera frågeyttranden. Stigande eller jämn slutintonation används för att visa att en fråga föranses av den föregående samtalskontexten eller för att förbereda mottagaren på en kommande handling. Detta är alltså en skillnad jämfört med topikintroducerande frågor som oftast har fallande slutintonation (se exempel 1). Vidare använder talare stigande eller jämn slutintonation för att uttrycka affektiva ståndpunkter, initiera reparation och aktivt söka respons.

Stigande och jämn slutintonation har däremot inte på något entydigt sätt att göra med samtalsdeltagarnas epistemiska status. Om man tänker sig att frågor har med deltagarnas epistemiska status att göra (se t.ex. Heritage 2012) kan stigande och jämn slutintonation alltså inte beskrivas som en frågemarkör i generell bemärkelse. Även om detta inte hörde till frågeställningarna vill jag betona att stigande och jämn slutintonation inte är tydligt beroende av ålder eller kön, utan förekommer i alla samtal i mitt material. Stigande slutintonation är alltså inte i Helsingforssvenskan ett främmande eller idiolektalt drag som Iivonen (1978) menar om finskan.

Denna undersökning visar att stigande och jämn slutintonation inte kan tillskrivas en enda funktion hos frågor i samtal. I stället har icke-fallande slutintonation flera olika funktioner. Stigande och jämn slutintonation är knuten till samtals progression tur för tur, frågeställarens reaktioner på andras bidrag och förberedelse av sina egna. Funktionerna hos icke-fallande slutintonation kan karaktäriseras som sekventiella och affektiva medan betydelseerna är pragmatiska (se Couper-Kuhlen & Selting 1996:21ff.; Local & Walker 2005; Szczepek Reed 2011:12–13). Stigande och jämn slutintonation har alltså inte några fastställda betydelseer, utan fungerar som kontextualiseringsvinklar som får sin betydelse och bidrar till betydelsen i det sammanhang där de förekommer. Undersökningen visade att frågor inte kan reduceras till en enda handling, exempelvis informationssökning, utan frågor används i en mängd olika funktioner i vardagliga samtal. Också när det gäller slutintonation uppvisar frågor en stor variation. För att förstå den roll slutintonationen spelar är det därför viktigt att studera frågor med olika funktioner var för sig, i stället för att betrakta frågorna som en enhetlig grupp. Resultaten i undersökningen måste även ses mot bakgrunden av att det finns många funktioner och många typer av slutintonation hos svenska frågor, varav de flesta är fallande.

Stigande och jämn slutintonation är sällan det enda draget i frågorna som bidrar till deras funktion, utan för det mesta samverkar flera drag, nämligen samtalskontexten och frågans position i den, frågans syntax och ordval. Därtill bidrar visuella drag, såsom ansiktsuttryck, ögonkontakt och gester. Det är därför svårt att avgöra hur stor andel slutintonationen har i yttran-

denas funktion, och stigande och jämn slutintonation är knappast ett nödvändigt drag för att signalera någon av funktionerna som beskrivits i artikeln. Det är möjligt att slutintonationens främsta uppgift är att visa att yttrandet är slut och att nästa talare kan ta turen. Samtidigt bidrar slutintonationen till att peka på olika mer specifika aspekter av yttrandet och kontextualisera det. I denna artikel har jag ringat in funktioner hos stigande och jämn slutintonation i frågor i Helsingforssvenska samtal. Varje funktion jag presenterat här skulle emellertid vara värd en egen undersökning i framtiden.

Transkriptionsnyckel

speciella tecken för prosodiska drag

ord.	slutintonation som faller lågt i talarens tonomfång
ord;	slutintonation som faller till mitten i talarens tonomfång
ord,	jämn slutintonation
ord¿	slutintonation som stiger till mitten i talarens tonomfång
ord?	slutintonation som stiger högt i talarens tonomfång
<u>stavelse</u>	betonad stavelse
´ord	stigande ton på betonad stavelse
`ord	fallande ton på betonad stavelse
^ord	stigande-fallande ton på betonad stavelse
∨ord	fallande-stigande ton på betonad stavelse
↑ord	lokal tonhöjning (<i>up-step</i>)
↓ord	lokal tonsänkning (<i>down-step</i>)
°ord°	svagare ljudstyrka
ORD	starkare ljudstyrka
o:rd	förlängt ljud
o-	plötsligt avbrott
>ord<	snabbare än omgivande tal
<ord>	långsammare än omgivande tal
#ord#	tal med knarr i rösten
ord	tal med leende röst
@ord@	tal med förändrad röst

Materialförteckning

Samtal, inspelningsår	Transkriberat av	Typ av inspelning	Längd	Deltagare	Typ av samtal
<i>Sy föreningsmöte</i> 1990	Ylva Forsblom-Nyberg	audio	90 min.	fyra kvinnor i 60-årsåldern	informellt middags-samtal hemma hos en av kvinnorna
<i>Herrmiddag</i> 1990	Hanna Lehti-Eklund	audio	48 min.	sex män i 30-årsåldern	informellt middags-samtal hemma hos en av männen
<i>Lekholmen</i> 1999	Mona Forsskåhl	audio	90 min.	två flickor och tre pojkar i 15-årsåldern	informellt samtal mellan ungdomar i en stuga på en församlings lägerområde
<i>Gymnasiespråk</i> 2000	Mona Forsskåhl	audio	42 min.	fem flickor och två pojkar i 17-18-årsåldern	gymnasieungdomar på café diskuterar bland annat språkbruk utifrån en given lista
<i>Novemberkaffe</i> 2003	Jonna Ahti, Mona Forsskåhl, Maria Fremer	video	48 min.	två kvinnor och en man i 50-årsåldern	informellt samtal hemma hos ett par, där mannen är möbelrenoverare, med kvinnlig gäst/kund
<i>Familjemöte</i> 2013	Taru Auranne, Martina Huhtamäki	video, audio	60 min.	två pojkar och en flicka mellan 9 och 15 år, en pappa i 40-årsåldern	informellt möte hemma där familjen diskuterar bl.a. barnens hobbyer och kommande resor

Litteratur

- Aho, Eija. 2010: *Spontaanin puheen prosodinen jaksottelu*. Doktorsavhandling. Pic monographs, Helsingin yliopisto.
- Anttila, Hanna. 2008: *The effect of interrogative function on intonation in spontaneous and read Finnish*. University of Helsinki, Department of speech sciences. Master's thesis.
- Bockgård, Gustav. 2005: Små ord som förändrar världen. Om några användningar av responsartiklar i svenska samtal. I: J. Anward & B. Nordberg (red.) *Samtal och grammatik. Studier i svenskt samtalsspråk*. Lund: Studentlitteratur. S. 157-184.
- Boersma, Paul & Weenink, David. 2014: *Praat: doing phonetics by computer*. Version 5.3.77. Datorprogram tillgängligt på <<http://www.fon.hum.uva.nl/praat/>>
- Bruce, Gösta. 2010: *Vår fonetiska geografi. Om svenskans accenter, melodi och uttal*. Lund: Studentlitteratur.
- Button, Graham & Casey, Neil. 1984: Generating topic: the use of topic initial elicitors. I: J.M. Atkinson, & J. Heritage (red.) *Structures of social action: Studies in conversation analysis*. Cambridge university press. S. 167-190.
- Couper-Kuhlen, Elizabeth & Selting, Margret. 1996: Towards an interactional perspective on prosody and a prosodic perspective on interaction. I: E. Couper-Kuhlen & M. Selting (red.) *Prosody in conversation – interactional studies*. Cambridge:

- Cambridge university press. S. 11–53.
- Couper-Kuhlen, Elizabeth & Selting, Margret. 2001: Introducing interactional linguistics. I: M. Selting & E. Couper-Kuhlen (red.) *Studies in interactional linguistics*. Studies in discourse and grammar 10. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins publishing company. S. 1–22.
- Cruttenden, Alan. 1997 [1986]: *Intonation*. Cambridge textbooks in linguistics. Cambridge university press, Cambridge.
- Drew, Paul. 1997: ‘Open’ class repair initiators in response to sequential sources of troubles in conversation. *Journal of pragmatics* 28. S. 69–101. Tillgänglig på <<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378216697897597>>
- Du Bois, John W. & Kärkkäinen, Elise. 2012: Taking a stance on emotion: affect, sequence, and intersubjectivity in dialogic interaction. *Text & talk* 32 (4). S. 433–451. doi: 10.1515/text-2102-0021.
- Egbert, Maria & Vöge, Monika. 2008: Wh-interrogative formats used for questioning and beyond: German *warum* (why) and *wieso* (why) and English *why*. *Discourse studies* 10 (1). S. 17–36. doi: 10.1177/1461445607085583.
- Finlandssvensk ordbok*. 2008: Charlotta af Hällström-Reijonen & Mikael Reuter (red.). Fjärde upplagan. Helsingfors: Schildts i samarbete med Forskningscentralen för de inhemska språken.
- Gumperz, John J. 1982: *Discourse strategies*. Studies in interactional sociolinguistics 1. Cambridge: Cambridge university press.
- Gussenhoven, Carlos. 2004: *The phonology of tone and intonation*. Research surveys in linguistics. Cambridge: Cambridge university press.
- Gårding, Eva, 1979: Sentence intonation in Swedish. *Phonetica* 36. S. 207–215.
- Hayashi, Makoto, Raymond, Geoffrey & Sidnell, Jack. 2012: Conversational repair and human understanding: an introduction. I: M. Hayashi, G. Raymond & J. Sidnell (red.) *Conversational repair and human understanding*. Studies in interactional sociolinguistics 30. Cambridge: Cambridge university press. S. 1–68.
- Heinemann, Trine. 2010: The question-response system of Danish. *Journal of pragmatics* 42. S. 2703–2725. Tillgänglig på <<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378216610001037>>
- Heritage, John. 2012: Epistemics in action: Action formation and territories of knowledge. *Research on language and social interaction* 45. S. 1–29. Tillgänglig på <<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08351813.2012.646684>>
- Hirst, Daniel & Di Cristo, Albert (red.). 1998: *Intonation systems: a survey of twenty languages*. Cambridge: Cambridge university press.
- House, David. 2004: Final rises and Swedish question intonation. *Proceedings, Fonetik 2004*. Department of linguistics, Stockholm University.
- House, David. 2005: Phrase-final rises as a prosodic feature in wh-questions in Swedish human-machine dialogue. *Speech communication, volume 46, issues 3–4, July 2005*. S. 268–283. Tillgänglig på <<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167639305000907>>
- Huhtamäki, Martina. 2012: Prosodiska drag i frågor. En undersökning av två Helsingforssvenska samtal. *Språk och stil* 22:2. S. 153–184.
- Huhtamäki, Martina. 2014: Intonationen hos frågor med icke-interrogativ syntax. En undersökning av Helsingforssvenska samtal. *Tal och språk/Puhe ja kieli* 34, 4.
- Huhtamäki, Martina. under arbete: Prosody and action formation in other-initiated repair.

- A study of va (what) in Helsinki Swedish multiperson conversations. Manuskript.
- Hutchby, Ian & Wooffitt, Robin. 2008: *Conversation analysis*. 2nd ed. Cambridge/Malden: Polity press.
- Iivonen, Antti. 1978: Is there interrogative intonation in Finnish? I: E. Gårding, G. Bruce & R. Bannert (red.) *Nordic prosody. Papers from a symposium*. Lund, June 14–16, 1978. *Travaux de l'institut de linguistique de Lund XIII*. S. 43–53.
- Iivonen, Antti. 2005: Intonaation käsitteen täsmennystä. I: A. Iivonen. (red.) *Puheen salaisuudet. Fonetikan uusia suuntia*. Helsinki: Gaudeamus. S. 93–128.
- Jefferson, Gail. 2004: Glossary of transcript symbols with an introduction. I: G. Lerner (red.) *Conversation Analysis. Studies from the first generation*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. S. 13–31.
- Kitzinger, Celia. 2013: Repair. I: J. Sidnell & T. Stivers (red.) *The handbook of conversation analysis*. Blackwell handbooks in linguistics. Chichester: Wiley-Blackwell. S. 229–256.
- Kuronen, Mikko & Leinonen, Kari. 2008: Prosodiska särdrag i finlandssvenska. I: M. Nordman m.fl. (red.) *Svenskans beskrivning 29. Förhandlingar vid tjugonionde sammankomsten för svenskans beskrivning, Vasa 4–5.5.2007*. Skrifter utgivna av Svensk-Österbottniska samfundet, 70. S. 161–169.
- Labov, William & Fansel, David. 1977: *Therapeutic discourse: psychotherapy as conversation*. New York: Academic press.
- Ladd, Robert. 1996: *Intonational phonology*. Cambridge studies in linguistics 79. Cambridge: Cambridge university press.
- Laver, John. 1994: *Principles of phonetics*. Cambridge textbooks in linguistics. Cambridge: Cambridge university press.
- Lehti-Eklund, Hanna. 1992: Användningen av partikeln *nå* i helsingforssvenska samtal. I: U.-B. Kotsinas, I. Lindell & P. Ledin (red.) *Svenskans beskrivning 19. Förhandlingar vid nittonde sammankomsten för svenskans beskrivning, Stockholm den 2–3 april 1992*. Lund: Lund university press. S. 174–184.
- Lehti-Eklund, Hanna. 1997: *alltså* som diskurspartikel. I: S. Haapamäki (red.) *Svenskan i Finland 4*. Skrifter från svenska institutionen vid Åbo Akademi, nr 3. SiF-rapport 4. Åbo. S. 75–83.
- Lindholm, Camilla. 2003: *Frågor i praktiken: flerledade frågeturer i läkare-patientsamtal*. Diss. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 651. Studier i nordisk filologi utgivna genom Ann-Marie Ivars. Helsingfors.
- Lindström, Jan. 2008: *Tur och ordning. Introduktion till svensk samtalsgrammatik*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Lindström, Jan. 2014: Interaktionell lingvistik: procedurer, teman och analyser. I: H. Lehti-Eklund, C. Lindholm & C. Sandström (red.) *Folkmålsstudier 52*. Meddelanden från Föreningen för nordisk filologi. Helsingfors. S. 31–55.
- Linell, Per. 2005: En dialogisk grammatik? I: J. Anward & B. Nordberg (red.) *Samtal och grammatik. Studier i svenskt samtalspråk*. Lund: Studentlitteratur. S. 231–328.
- Local, John & Walker, Gareth. 2005: Methodological imperatives for investigating the phonetic organization and phonological structures of spontaneous speech. *Phonetica* 62 (2–4). S. 120–130. Tillgänglig på <<http://www.karger.com/Article/FullText/90093>>.
- Ogden, Richard. 2004: Non-modal voice quality and turn-taking in Finnish. I: E. Couper-Kuhlen & C. Ford (red.) *Sound patterns in interaction*. Cross-linguistics studies from

- conversation. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins publishing company. S. 29–62.
- Ogden, Richard. 2011: The phonetics of talk in interaction – Introduction to the special issue. *Language and speech* 55 (1). S. 3–11. doi: 10.1177/0023830911433559.
- Raevaara, Liisa. 1993: *Kysyminen toimintana: kysymys-vastaus -vieruspareista arkikeskustelussa*. Licentiatavhandling. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Reuter, Mikael. 2006: Svenskan i Finland på 1900-talet. I: A.-M. Ivars, M. Reuter, P. Westerberg, U. Ådahl-Sundgren (red.) *Vårt bästa arv. Festskrift till Marika Tandefelt den 21 december 2006*. Skrifter utgivna vid Svenska handelshögskolan nr 165. S. 29–45.
- Rossano, Federico. 2010: Questioning and responding in Italian. *Journal of pragmatics* 42. S. 2756–2771. Tillgänglig på
<<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378216610001062>>
- Routarinne, Sara. 2003: *Tytöt äänessä. Parenteesit ja nouseva sävelkulku kertojan vuorovaikutuskeinoina*. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia, 903. Helsinki.
- SAG = *Svenska Akademiens Grammatik*. 1999: Ulf Teleman, Staffan Hellberg & Erik Andersson (red.). Stockholm: Norstedts Ordbok.
- Schegloff, Emanuel. 1980: Preliminaries to preliminaries: “Can I ask you a question?”. I: D. Zimmerman & C. West (red.) *Sociological inquiry vol. 50 (3–4)*. S. 104–152.
- Schegloff, Emanuel & Sacks, Harvey. 1973: Opening up closings. *Semiotica* 4. S. 289–327. Tillgänglig via Schegloffs publikationsarkiv på
<<http://www.sscnet.ucla.edu/soc/faculty/schegloff/pubs/index.php>>
- Schegloff, Emanuel, Sacks, Harvey & Jefferson, Gail. 1977: The preference for self-correction in the organization of repair in conversation. *Language* 53 (2). S. 361–382. Tillgänglig via Schegloffs publikationsarkiv på
<<http://www.sscnet.ucla.edu/soc/faculty/schegloff/pubs/index.php>>
- Selenius, Ebba. 1974: *Helsingforssvensk ettordsaccentuering*. Helsingin yliopiston fonetiikan laitoksen julkaisuja. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Selting, Margret, Auer, Peter & Barth-Weingarten, Dagmar, Bergmann, Jörg, Bergmann, Pia, Birkner, Karin Couper-Kuhlen, Elizabeth, Deppermann, Arnulf, Gilles, Peter, Günthner, Susanne, Hartung, Martin, Kern, Friederike, Mertzluft, Christine, Meyer, Christian, Morek, Miriam, Oberzaucher, Frank, Peters, Jörg, Quasthoff, Uta, Schütte Wilfried, Stukenbrock, Anja, Uhmann, Susanne. 2011: A system for transcribing talk-in-interaction: GAT 2 translated and adapted for English by Elizabeth Couper-Kuhlen and Dagmar Barth-Weingarten. *Gesprächsforschung – Online-Zeitschrift zur verbalen, Ausgabe 12*. S. 1–51. Tillgänglig på
<<http://www.gespraechsforschung-ozs.de/heft2011/heft2011.html>>
- Sicoli, Mark A., Stivers, Tanya, Enfield, N.J. & Levinson, Stephen. 2014: Marked initial pitch in questions signals marked communicative function. *Language and speech*, May 1st, 1–20. doi: 10.1177/0023830914529247
<<http://las.sagepub.com/content/early/2014/04/30/0023830914529247>>
- Sidnell, Jack. 2013: Basic conversation analytic methods. I: J. Sidnell & T. Stivers (red.) *The handbook of conversation analysis*. Chichester: Wiley-Blackwell. S. 77–99.
- Steensig, Jakob. 2001: *Sprog i virkeligheden: bidrag til en interaktionel lingvistik*. Århus: Aarhus universitetsforlag.
- Stivers, Tanya & Enfield, Nick. 2010: A coding scheme for question response sequences in conversation. *Journal of pragmatics* 42. S. 2620–2626. Tillgänglig på

- <<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378216610000986>>
- Stivers, Tanya & Rossano, Federico, 2010: Mobilizing response. *Research on language and social interaction* 43. S. 3–31. doi: 10.1080/08351810903471258.
- Strömbergsson, Sofia, Edlund, Jens & House, David. 2012: Question types and some prosodic correlates in the Spontal corpus of Swedish dialogues. *Fonetik 2012*, Department of philosophy, linguistics and theory of science, University of Gothenburg.
- Szczepek Reed, Beatrice. 2011: *Analysing conversation: An introduction to prosody*. Palgrave Macmillan, Houndmills/New York.
- Walker, Gareth. 2013: Phonetics and prosody in conversation. I: J. Sidnell & T. Stivers (red.) *The handbook of conversation analysis*. Blackwell handbooks in linguistics. Chichester: Wiley-Blackwell. S. 455–474.
- Weber, Elisabeth. 1993: *Varieties of questions in English conversation*. Studies in discourse and grammar vol. 3. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins publishing company.
- Wide, Camilla & Lyngfelt, Benjamin. 2009: Svenskan i Finland, grammatiken och konstruktionerna. I: C. Wide & B. Lyngfelt (red.) *Konstruktioner i finlandssvensk syntax: skriftspråk, samtal och dialekter*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors. S. 11–43.

Tack till Jan Lindström, Anne-Marie Londen och Richard Ogden samt till två anonyma referenter för genomläsning och kommentarer på artikelmanuset.